

Kocatepe İslami İlimler Dergisi

Journal of Kocatepe Islamic Sciences

e-ISSN: 2757-8399

cilt / volume: 5 • sayı/issue: 1 •(Haziran/June 2022): 67-92

Kendini Dindar Olarak Tanımlayan Gençlerin Aile Algısı Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Afyonkarahisar İli Örneği

A Sociological Research on Family Perception of Young People Identifying Themselves as Religious: The Sample of Afyonkarahisar Province

Zeynep DİLEKLİ

Siyasi Coğrafya 100/2000 YÖK Doktora Bursiyeri, Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü

Political Geography 100/2000 YÖK PhD Scholarships, Afyon Kocatepe University Faculty of Arts and Sciences Department of Sociology

Afyonkarahisar, Türkiye

✉ zeynepdilekli3@gmail.com orcid.org/0000-0002-9056-7283

Ahmet Ayhan KOYUNCU

Doç. Dr., Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü.

Doç. Dr. Afyon Kocatepe University Faculty of Arts and Sciences Department of Sociology.

Afyonkarahisar, Türkiye

✉ ahmetakoyuncu@hotmail.com orcid.org/0000-0002-5401-7647

Makale Bilgisi / Article Information

Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 04.01.2022

Kabul Tarihi / Accepted: 06.04.2022

Yayın Tarihi / Published: 15.06.2022

Atıf/Cite as: Dilekli, Zeynep - Koyuncu, Ahmet Ayhan. "Kendini Dindar Olarak Tanımlayan Gençlerin Aile Algısı Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Afyonkarahisar İli Örneği". *Kocatepe İslami İlimler Dergisi* 5/1 (Haziran 2022): 67-92. <https://doi.org/10.52637/kiid.1052115>

İntihal/Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi/This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Published by: Afyon Kocatepe University • <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kiid> • kiid@aku.edu.tr

© Zeynep DİLEKLİ - Ahmet Ayhan KOYUNCU | Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 (CC BY-NC) International License

Kendini Dindar Olarak Tanımlayan Gençlerin Aile Algısı Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Afyonkarahisar İli Örneği¹

Öz

Bu araştırmanın temel amacı, çeşitli açılardan değişen ve dönüşen yaşam koşullarının, herhangi bir dini grupla bağı olan ve kendisini dindar olarak tanımlayan gençlerin aile algısında meydana getirmiş olduğu değişimi ortaya çıkarmaya çalışmaktır. Bundan dolayı katılımcıların dindarlıkları test edilmemiştir, sadece evlilik ve aile konusundaki fikirlerinin ortaya koyulması amaçlanmıştır. Amaç dikkate alınarak araştırmaya herhangi bir dini grupta yetişen veya ilişkisi olan (veya dini grupla bağlantısı olan) ve dindar bir kimliğinin olduğunu kabul eden katılımcılar dâhil edilmiştir. Bu bağlamda dindarlıkları göz önünde bulundurularak nasıl bir evlilik ve eş istedikleri, nasıl bir aile kurmak istedikleri saptanmaya çalışılmış ve elde edilen sonuçlar, İslam dininin bazı kabulleri dikkate alınarak sosyolojik olarak çeşitli açılardan tartışılmıştır. Araştırmanın örneklemini Afyonkarahisar İli'nde herhangi bir dini grupla irtibatı olan ve kendisini dindar olarak tanımlayan, 17-29 yaş aralığındaki 125 kadın, 125 erkek olmak üzere toplam 250 genç oluşturmaktadır. Araştırmacı tarafından hazırlanan anketler katılımcılara ulaştırılmış ve sonuçlar bilimsel bir şekilde analiz edilerek kullanılmıştır. Analizler sonucunda; kendisini dindar olarak tanımlayan katılımcıların büyük bir çoğunluğunun din-gelenek ve modernlik üçgeninde sıkışıp kaldığı tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan katılımcıların büyük çoğunluğu, üniversite gençlerinden oluşmaktadır. Dolayısıyla gençlerin üniversitelerde katılmış oldukları her yeni ortam, onların duygu, düşünce ve davranışlarında da bir değişimi de beraberinde getirmektedir. Üniversite ortamı, gençlere daha geniş kapsamlı ve çok yönlü bir ortamda sosyalleşebilme imkânı sağlamaktadır. Her üniversite gencinin belli bir habitusu bulunmaktadır ve katıldığı her alanda sahip olduğu, sosyal, kültürel, ekonomik ve sembolik sermayesini kullanmaktadır. Fakat gençler, girdikleri alanın (oyunun) kurallarına göre sahip olduğu sermaye ile bir çatışmaya girebilmekte ve sorgulayabilmektedir. Daha da ötesi sahip olduğu sermayesinden taviz vermeyi bile göze alarak herkes gibi bir yaşam sürmeye çalışabilmektedir. Çalışmamıza katılan katılımcıların büyük bir kısmının, Janmohammed (2018) tarafından kaleme alınan "M Nesli Yeni Müslüman Gençlik" kitabında belirtilen gençlik tipi ile benzerlikleri bulunduğu söylenebilir. Kitapta belirtilen M Nesli, hem pop müzik dinleyen, hem dans eden, hem yırtık pantolon giyen, hem namaz kılp oruç tutan bir gençliktir. Hem batı kültürünü (özellikle giyim kuşamda) hem de kendi İslami değerlerini bir arada yaşayan bir gençliktir. Yani her iki kültürden de izler taşımaktadır. Araştırmada elde edilen bulgular neticesinde araştırmaya katılan katılımcıların çoğunluğunun da M Nesli'ne doğru evrildiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Örneğin, çalışmadan elde edilen veriler neticesinde katılımcıların % 6,0 oranında eş cinsel evlilikleri normal karşıladıkları tespit edilmiştir. Elde edilen en çarpıcı sonuç ise "eşcinsel evlilikler hakkında ne düşünüyorsunuz?" şeklinde sorduğumuz soruya yönelik almış olduğumuz cevaplar olmuştur. Bu soruya kadın katılımcıların, %85,6'sı (107) "doğru bulmuyorum", % 9,6'sı (12) "saygı duyulmalı", %4,0'ı (5) "fikrim yok", % 0,8'i (1) "diğer" şeklinde cevaplar vermişlerdir. Erkek katılımcıların ise %92,0'ı (115) "doğru bulmuyorum", %2,4'ü (3) "saygı duyulmalı", %2,4'ü (3) "fikrim yok", %3,2'si (4) "diğer" şeklinde cevaplar vermişlerdir. İslam'ın eşcinsellik meselesine bakışı tartışmaya mahal bırakmayacak biçimde olumsuzdur. Ancak kendisini dindar olarak tanımlayan gençlerin % 6'sının eşcinsel evliliğe saygı duyması, üzerinde düşünülmesi ve araştırılması gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmadaki amaç, M Nesli'ni veya görüşülen kesimin eleştirilmesinden ziyade ortada olan bir değişimi ve neticesinde oluşan karma ve yeni kimlik tiplerinin olduğunu ortaya koymak olmuştur. Başka

¹ "Bu çalışma 2019 tarihinde tamamladığımız "Kendini dindar olarak tanımlayan gençlerin aile algısı üzerine sosyolojik bir araştırma: Afyonkarahisar ili örneği" başlıklı yüksek lisans tezi verileri esas alınarak hazırlanmıştır. Araştırma öncesinde "Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Etik Kurulu'ndan" 14.03.2019 tarih ve 2019/37 karar sayılı Etik Onay alınmıştır.

bir ifadeyle olgunun, durum tespitinin yapılması amaçlanmıştır. Araştırmadan genel olarak elde edilen veriler, aile kurumunun önemini koruduğunu göstermektedir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, aile hayatı kurma isteğinin ve ebeveyn olma heyecanının tam anlamıyla yitirilmediğini göstermektedir. Evliliğe uzak duran katılımcıların %48,0'ı çalışmadığını, %38,0'ı ise çoğunlukla öğrenci olduklarını ve bu tür nedenlerden dolayı evlenmeye ve aile kurmaya sıcak bakmadıklarını dile getirmektedirler. Özellikle ekonomik anlamda bir bağımsızlıkları olmadığı için evliliğe uzak duran gençlerin bu ve buna benzer sorunları çözüldüğünde fikirlerinin değişebileceğini söylemek mümkündür. Bunun yanı sıra aile kurumuna yönelik algı ve önemin önemli bir dönüşüm içerisinde olduğu gerçeği de göz ardı edilmemelidir.

Anahtar Kelimeler: Din, Dindarlık, Gençlik, Aile, Dini grup.

A Sociological Research on Family Perception of Young People Identifying Themselves as Religious: The Sample of Afyonkarahisar Province²

Abstract

The main purpose of this research is to reveal the change in the family perception of young people who are in contact with any religious group and define themselves as religious due to the changing and transforming living conditions in various aspects. Therefore, the participant's religiosity was not tested in this study, it was only aimed at revealing their ideas about marriage and family. Considering the purpose of the study, participants who grew up in a religious group or had a relationship with it (or were affiliated with a religious group) and accepted to have a religious identity were included in the study. In this context, it has been tried to determine what kind of marriage and spouse they want and what kind of family they want to establish, taking into account their religiosity. The results are discussed from various sociological perspectives, taking into account some acceptances of the religion of Islam. The study sample consists of a total of 250 young people, 125 females and 125 males, between the ages of 17-29, who are in contact with any religious group and define themselves as religious in Afyonkarahisar Province. The questionnaires for the study prepared by the researcher and were delivered to the participants and the results were analyzed and used scientifically. The analysis results show that, the majority of the participants who define themselves as religious are stuck in the religion-tradition and modernity triangle. The majority of the young people participating in the research are university youth. Therefore, every new environment in which young people participate in universities changes their feelings, thoughts and behaviors. The university environment provides young people with the opportunity to socialize in a more comprehensive and versatile environment. Every university student has a certain habitus and uses the social, cultural, economic and symbolic capital he has in every field he participates in. However, according to the rules of the field (game) in which they enter, young people may enter into a conflict with the capital they have and may question them. Moreover, it can try to live a life like everyone else, even by risking to compromise its capital. It can be said that most of the participants participating in our study have similarities with the youth type specified in the book "M Generation New Muslim Youth" written by Janmohammed (2018). The M Generation mentioned in the book is a youth who listens to pop music, dances, wears ripped trousers, prays and fasts. It is a youth that has both western culture (especially in clothing) and Islamic values. In other words, it carries traces of both cultures. As a result of the findings obtained in the research, it would not be wrong to say that the majority of the participants who participated in the research evolved towards the M Generation. For

² This article is extracted from -the writer's unpublished- master thesis entitled "A sociological research on the family perception of young people who define themselves as religious: The case of Afyonkarahisar", (Master Thesis, Afyon Kocatepe University, Afyon/Turkey, 2019). Ethical Approval with date 14.03.2019 and decision number 2019/37 was obtained from the "Afyon Kocatepe University Institute of Social Sciences Ethics Committee" for the purpose of the research.

example, being a spouse obtained from the study was found to consider sexual marriages normal at 6.0%. The most striking result is "What do you think about same-sex marriages? Here are the answers we received to the question we asked. To this question, 85.6% (107) of the female participants said "I don't find it right, 9.6% (12) "must be respected", 4.0% (5) "I have no idea", 0.8% (1) gave answers as "other". On the other hand, 92.0% (115) of male participants "I do not find it right", 2.4% (3) "must be respected", 2.4% (3) "I have no opinion", 3.2% 4 of them replied as "other". The view of Islam on homosexuality is undeniably negative. However, the fact that 6% of young people who define themselves as religious and respect same-sex marriage is an issue that needs to be considered and investigated. This study aimed to reveal the phenomenon of the change and mixed and new identity types as a result, rather than to criticize the M Generation or the interviewees. In other words, it is aimed at determining the situation of the case. The data obtained from the research in general show that the family institution maintains its importance. The results of the research show that the desire to establish a family life and the excitement of being a parent have not been completely lost. 48.0% of the participants who stay away from marriage state that they do not work, 38.0% state that they are mostly students and do not look forward to getting married and starting a family for such reasons. It is possible to say that the opinions of young people who stay away from marriage, especially because they do not have economic independence, may change when these and similar problems are resolved. In addition, the fact that the perception and importance of the family institution are undergoing a significant transformation should not be ignored.

Keywords: Religion, Religiosity, Youth, Family, Religious group.

GİRİŞ

Toplumun en küçük yapı taşı olarak tanımlanan aile ve aileyi meşrulaştıran evlilik olgusu, özellikle değişen yaşam şekilleriyle birlikte daha çok gündeme gelerek, çeşitli açılardan tartışılan konulardan birisi olmuştur. Sosyal bir varlık olarak insan, başka insanlarla birlikte yaşama ihtiyacını gidermek adına, tarihsel süreçler içerisinde sürekli olarak çeşitli birliktelikler kurma girişimlerinde bulunmuştur. Bu birlikteliklerin ilki ve belki de temeli "aile" kurumuydu oluşturulmuştur. İnsanlığın en eski yazılı kaynaklarını oluşturan Kutsal kitaplardan Tevrat'ın "Tekvin" babında ve Kur'an-ı Kerim'in çeşitli yerlerinde zikredilen ilk insanların, yani Âdem ve Havva'nın bir aile olduğu ve aile kurumunun bu bağlamda insanlığın başlangıcından itibaren var olduğu bilinmektedir.³

Evrensel bir kurum olarak kabul edilen aile, en genel tanımıyla kan, evlilik ve evlat edinme ile oluşan, belirli bir ilişki içerisinde olan ve ortak bir mekânda bir araya gelen ve o mekânı paylaşan sosyal bir birlikteliktir⁴ denilebilir. Başka bir deyişle "aile, insan soyunu sürdürmek üzere iki farklı cins arasında kurulan, evlilik bağıyla başlayan, birincil ilişkilere dayanan, cinsel ilişkilere meşruiyet kazandıran, soy ve akrabalık düzeyleriyle toplumsal bir boyut taşıyan, soyut bir ilişkiler ağı olması itibarıyla kültürel bir kurum; ama nesnel insanlardan oluşması itibarıyla fiili bir gruptur."⁵ Aile, çocukları sosyalleştirme, ekonomik, biyolojik ve psikolojik olarak tatmin etme gibi işlevlere sahiptir.⁶ Ayrıca bir toplum veya devletin temel güç göstergelerinden biri de nüfusun çokluğudur. Bunu daha düzenli ve sağlıklı bir şekilde sağlayacak olan temel kurum yine aile kurumudur. Bu yüzden de tarih boyunca tüm toplumların yanı sıra farklı dini inanışlar da aile kurumunun önemi üzerinde ısrarcı olmuşlardır.

³ Ahmet Güç, "Bazı Dinlerde Aile Algısına Genel Bir Bakış", *Aile ve Modernite*, ed. Salih Aybey vd. (Zonguldak: Bülent Ecevit Üniversitesi Yayınları, 2017), 1.

⁴ Veysel Bozkurt, *Değişen Dünyada Sosyoloji* (Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2013), 260.

⁵ Özgür, Sarı. "Aile Kurumu ve Ailenin Tanımı", *Sistematik Aile Sosyolojisi*, ed. Mustafa Aydın (Konya: Çizgi Kitabevi, 2013), 20.

⁶ Rahime Soyuyiğit, *Sanayileşmenin Türk Ailesi Üzerine Sosyal Etkileri* (Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2002), 31.

Aile kurumu, içinde bulunulan toplumun temel kültürel değerlerini gelecek nesillere aktararak toplumsal sürekliliği sağlama gibi temel ve hayati birçok işlevi üstlenmektedir. Dolayısıyla bireyler, doğdukları toplumun temel değerlerini ilk olarak ailede görmekte ve ailede öğrenmektedirler. Geçmişten günümüze sürekli olarak değişime uğrayan maddi kültür gibi manevi bir kültür olan aile kurumu da yapısı, işlevi, önemi ve tanımı konusunda sürekli bir değişime uğramıştır ve bu değişim, her toplumda farklı şekillerde görülmüştür. Örneğin sanayi öncesi dönemde aile, hayatın gerçekten temelidir ama modernleşmeyle birlikte giderek artan bireysellik, sekülerleşme, çözülen aile değerleri gibi önemli nedenler, toplumsal ilişkilerde ve ailede mevcut olan güçlü bağları zayıflatmıştır.⁷ Bunların yanı sıra, sanayileşme, şehirleşme ve eğitim düzeyinin giderek artması gibi çeşitli değişkenler de aile kurumunun yapısını çeşitli şekillerde etkilemiştir. Bunların sonucunda, feodal toplumların görkemli ve kalabalık aile modelinde, sanayileşmeyle birlikte çözümlerin başladığı görülmüştür. Aile yapısında meydana gelen demografik küçülme ile de “çekirdek aile” kavramı literatüre girmiştir.⁸

Geniş ve çekirdek ailenin yanı sıra özellikle günümüz dünyasında çokça görülen ve “en kolay dağılabilen bir aile tipi”⁹ olarak bilinen *atomize aile*; ilişkileri kopma seviyesine gelecek kadar çok zayıf olan karı-kocadan oluşan *çözülen aile*, terk edilmiş gayr-i meşru çocuğun olduğu ve genellikle evlilik dışı ilişkileri olan tamamlanmamış aile ve çözümlenme sürecinin artık son bulup parçalanma aşamasına geçen parçalanmış aileyi kapsayan bir aile tipidir.¹⁰ Sayın’ın¹¹ ifadesiyle, “geniş aile sanayi öncesi toplumun ailesiydi, çekirdek aile sanayi toplumunun ailesiydi, çözülen aile, parçalanmış aile ve tamamlanmamış aile ise sanayi sonrası toplumun ailesidir.” Sanayi sonrası toplumda özellikle kimsesiz çocuklar, ailenin yaşlıları ve hastalar, ailenin dışına doğru itilmiştir. Çünkü daha çok bireysel temeller üzerine kurulmayı amaç edinmiş olan modern aile, aile büyükleriyle bir arada yaşamaya mesafeli durmaktadır. Fakat geçirdiği değişim dönüşümlere rağmen aile, evrensel bir kurum olarak değerlendirilmektedir.

Ailenin meşruluğunu sağlayan evlilik, bedenî bir ihtiyaç olmanın yanı sıra manevi gelişimin de temel zeminini oluşturan toplumsal bir birlikteliktir. Evlilik, çeşitli boyutlarıyla nefsanî olarak bilinen arzuların, toplum içerisinde belirlenmiş kurallar çerçevesinde meşrulaştırılarak nesillerin yetiştirilmesini sağlayan bir kurum olarak kabul edilmektedir. Aile ve evlilik kavramları, birbirlerini çağrıştıran benzer kavramlar olmakla birlikte ikisinin anlamları birbirinden farklıdır. Evlilik, iki kişinin karşılıklı ilişkisine dayanırken aile kavramı bu ilişkiyi ve daha geniş bir ilişkiyi kapsayan bir birlikteliğe dayanmaktadır. Evlenme, belirli sosyal normlara ve davranış şekillerine bağlı olarak gerçekleşir ve amacı bir aile oluşturmaktır. Ailenin önemine binaen çeşitli dinler ve dini inanışlar da aile kurumunun korunması ve sürekliliği konusunda teşvik edici ve ısrarcı olmuşlardır. Diğer dinlerin yanı sıra özellikle İslam’da evlilik ve ailenin önemine binaen birçok ayet ve hadis örneği bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şunlardır:

“İçinizden evli olmayanları, köle ve câriyeleriniz arasından da elverişli olanları evlendirin. Yoksulluk içinde iseler Allah lütfu ile onları ihtiyaçtan kurtarır. Allah’ın hazinesi geniştir, her şeyi bilmektedir.”¹²

⁷ Deniz Güler - Nazmi Ulutak, “Aile Kavramının Tarihsel Gelişimi ve Türk Toplum Yaşantısında Aile”, *Kurgu Dergisi* 11 (1992), 74.

⁸ Tülin Güler Yıldız, “Ailenin Tanımı, Tarihsel Gelişimi ve Aile Çeşitleri”, ed. Tülin Güler Yıldız (Ankara: Pegem Akademi, 2017), 1-15.

⁹ Birsen Gökçe, “Aile Yazıları”, *Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme*, haz. Beylül Dikeçliçil ve Ahmet Çiğdem (Ankara: T.C. Başbakanlık Aile ve Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, 1991), 222.

¹⁰ Ahmet Gökçen, “Aile Türleri ve Başlıca Aile Sınıflandırmaları”, *Sistematik Aile Sosyolojisi*, ed. Mustafa Aydın (Konya: Çizgi Kitabevi, 2013), 112-117.

¹¹ Önal Sayın, *Aile Sosyolojisi: Ailenin Toplumdaki Yeri* (İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1990), 20.

¹² *Kur’an Yolu Medîli*, çev. Hayrettin Karaman vd. (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2017), en-Nûr 24/32.

“İçinizden mümin ve hür kadınlarla evlenmeye gücü yetmeyen kimse, ellerinizin altında bulunan mümin câriye kızlarınızdan alsın. Allah sizin imanınızı daha iyi bilmektedir. Birbirinizden türeyip gelmektesiniz. Öyleyse iffetli yaşamaları, zina etmemeleri, gizli dost tutmamaları şartıyla ve ailelerinin de izniyle onları nikâhlayıp alın, mehirlerini de âdete uygun olarak verin. Evlendikten sonra bir fuhuş yaparlarsa onlara, hür kadınların cezasının yarısı gerekir. Bu (câriye ile evlenmek), içinizden günaha düşmekten korkanlar içindir; sabretmeniz ise sizin için daha hayırlıdır. Allah çok bağışlayıcı ve esirgeyicidir.”¹³

“Bugün size iyi ve temiz nimetler helâl kılınmıştır. Kendilerine kitap verilenlerin yiyeceği size helâldir; sizin yiyeceğiniz de onlara helâldir. Gayri meşru ilişkide bulunmak veya gizli dost tutmak şeklinde değil de meşru bir nikâhla evlenmek şartıyla mümin kadınlardan iffetli olanlar ile sizden önce kendilerine kitap verilenlerden iffetli kadınlar –mehirlerini verdiğiniz takdirde- size helâldir. Kim inanmayı reddederse ameli kesinlikle boşa gider. O, ahirette de hüsrana uğrayanlardandır.”¹⁴

“Onlara ısınıp kaynaşasınız diye size kendi türünüzden eşler yaratıp aranızda sevgi ve şefkat duyguları yerleştirmesi de O’nun kanıtlarındandır. Doğrusu bunda iyi düşünen kimseler için dersler vardır.”¹⁵

“Allah size kendi cinsinizden eşler yarattı, eşlerinizden de sizin için oğullar ve torunlar türetti; sizi güzel ürünlerle rızıklandırdı...”¹⁶

“...Onlar sizin için elbisedir, siz de onlar için elbisesiniz...”¹⁷

Ayrıca hadislerde de bu konuya değinilmiştir. “Aranızdan bekâr olanları evlendirin”, “Nikâh benim sünnetimdir. Bundan yüz çevirenler benden değildir”¹⁸, “Gençler! Sizden durumu müsait olan hemen evlensin. Zira evlilik gözü (haramdan) çevirir ve iffetin korunmasına daha çok vesile olur”¹⁹ gibi hadislerden de anlaşılacağı üzere İslam’da evlilik ve aile konusu oldukça önemsenmiştir.

İslam dini, toplumu ilgilendiren hemen hemen her konuda bireylere belirli reçeteler sunarak nasıl bir hayat sürmeleri gerektiği konusunda kolaylıklar sağlamıştır. İslam inancına göre insanlar, yaratılmışların en değerlisi olarak zikredilmektedir ve Allah, insanları, birbirleriyle huzur bulmaları, insanlık neslini devam ettirebilmeleri gibi nedenlerle kadın ve erkek olarak iki farklı cinsten yaratmıştır. Bu iki farklı cinsin ise belirli kurallar dâhilinde belirtilen noktalar dikkate alınarak birleşmesini, yani aile oluşturmasını yukarıdaki ayetlerden de anlaşılacağı üzere emretmiştir.

Öneminin yanı sıra değişen yaşam şekilleri neticesinde gelecekte “ailenin yok olacağını savunan” ve bunun aksine, “ailenin yok olmadığını, sadece şekillendiğini iddia eden” çeşitli düşünceler de bulunmaktadır. Örneğin Marksistler, aile kurumunu, sonradan ve insan eliyle oluşturulan, alt yapı temelinde ve özel mülkiyetin başlamasıyla birlikte ortaya çıkan bir kurum olarak değerlendirmektedir. Tıpkı din kurumu gibi aile kurumunun da, mevcut üst sınıfın çıkarlarına hizmet ettiğini, bu yüzden de sadece haksızlıkları pekiştiren bir kurum olduğunu vurgulayarak bu boyutlarıyla eleştirmişler. Dolayısıyla proletarya devrimiyle birlikte ortadan kaldırılacağına inandıkları özel mülkiyet, devlet, hukuk, din gibi sistemlerle birlikte aile kurumunun da yok olacağına inanmaktadırlar.²⁰ Bir başka ifadeyle, sonradan özel mülkiyetle birlikte oluşan aile kurumu, yine devrimle birlikte ortadan kalkacak olan özel mülkiyetle birlikte geleneksel anlamıyla ortadan kalkacaktır. Aile kurumunun yok olmadığını savunan bazı düşünürler ise, aileyi belli bir biçim içerisinde

¹³ En-Nisâ 4/25.

¹⁴ El-Mâide 5/5.

¹⁵ El-Rum 30/21.

¹⁶ En-Nâhl 16/72.

¹⁷ El-Bakara 2/187.

¹⁸ Buhârî, “Nikâh”, 1; Müslim, “Nikâh”, 5; Nesâî, “Nikâh”, 4.

¹⁹ Müslim, “Nikâh”, 1-3; Ebû Dâvûd, “Nikâh”, 2; Tirmizî, “Nikâh”, 1.

²⁰ Karl Marx vd., *Kadın Ve Aile* (Ankara: Sol Yayınları, 1989), 166.

sınıflandırarak tanımlamanın yerine, toplum içerisindeki cinsel yaşamın çeşitlendirilerek aile yapılarının da çeşitlendirilmesi fikrini savunmaktadırlar. Bu düşüncenin savunucuları, ailenin çeşitli işlevlerini göz önünde bulundurarak, aile kurumunu insan doğasının bir gereği olarak ele almaktadırlar. Dolayısıyla bu düşünürlere göre, her ne kadar çeşitli değişimler geçirmiş olsa dahi, aile geçmişte olduğu gibi günümüzde ve gelecekte de var olmaya devam edecektir.²¹

Aileye ilişkin ileri sürülen görüşlerin her birinin her ne kadar kendi içlerinde haklılık payı varsa bile bütün görüşlerde çeşitli yönleriyle eksiklikler de bulunmaktadır. Fakat aile kurumunun önemli bir dönüşüm içerisinde olduğu ve birçok farklı risk alanı ile yüzleştiği de bir gerçek olarak karşımızda durmaktadır.²² Çeşitli nedenlerle artan boşanma oranları ve ilk evlilik yaşının büyümesi gibi gerçekler evlilik ve aile kurumunun varlığını tehdit etmeye başlamıştır.

Bütün bu durumlar bizi bu konuyu araştırmaya iten en önemli sebep olmuştur. Dolayısıyla özellikle de kendini dindar olarak tanımlayan gençlerin aile algısının nasıl olduğu, araştırmamızın temel hareket noktasıdır. En genel tanımıyla dindar, mensup olduğu dinin inanç, pratik, eylem ve sembollerini içselleştirip, bunları tutum ve davranışlarına da yansıtan kişidir.²³ "Dindar, bağlı bulunduğu dinin emir ve yasaklarına hakkıyla uyan, dinine kuvvetle bağlı olup gereklerini yerine getiren kimse demektir."²⁴ Neredeyse her din, kendi inananlarının, belirli bir sorumluluk bilinciyle hareket etmesini beklemektedir. Bu sorumluluklar ise mensubu olunan dinin emir yasaklarının, hayatın her alanına taşınmasıyla yerine getirilmiş olur.²⁵

Dinsel cemaatlerin ev veya yurtlarında kalan ve kendisini dindar olarak tanımlayan gençlerin seçilmesinin nedeni, İslam toplumlarında oluşan dini grupların çoğunun ümmet bilinci veya ümmet neslinin devamının sağlanması için evlilik ve aile konularında genellikle ısrarcı ve kurallı davranışlarıdır. Dolayısıyla dini gruplar, "evliliğe ve aile kurmaya" daha ılımlı ve istekli olunması noktasında gençleri çeşitli şekillerde yönlendirebilmektedir.

Evlilik, aile, gençlik, dindarlık vb. konularda yapılmış farklı çalışmalar olmakla birlikte dini bir grupta kalan ve kendisini dindar olarak tanımlayan gençlerin, aile algısı üzerine çok fazla sosyolojik bir araştırma bulunmamaktadır. Araştırmada, katılımcıların dindarlıkları test edilmemiştir, dolayısıyla herhangi bir dini grup ile irtibatlı olan ve kendisini dindar olarak tanımlayan gençlerle görüşme sağlanmıştır.

Araştırmada, günümüz şartları dikkate alınarak ileri sürülen hipotezler için cinsiyet değişkeni dikkate alınmıştır. Araştırmaya katılan kadın ve erkek katılımcıların düşüncelerindeki benzerlik ve farklılıkları tespit edebilmek amacıyla cinsiyet değişkeni göz önünde bulundurulmuştur.

²¹ İslam Can, "Ailenin Tarihsel Gelişimi: Dünü, Bugünü ve Yarını", *Sistematik Aile Sosyolojisi*, ed. Mustafa Aydın (Konya: Çizgi Kitabevi, 2013), 65-86.

²² Faruk Turğut, "Tarihsel Süreçte Aile Kurumunun Dönüşümü ve Geleceğine Yönelik Çıkarımlar", *Medeniyet ve Toplum*, 1/1 (2017), 115.

²³ Abdurrahman Kurt, "Dindarlığı Etkileyen Faktörler", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18/2 (2009), 1-26.

²⁴ Abdülcelil Bilgin, "Din, Dindar, Dindarlık: Özeleştiril Bir Değerlendirme", *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2/2 (2014), 76.

²⁵ Gülden Doğan, *Dindarlık ve Tasarruf İlişkisi* (Çorum: Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016), 25-30.

1. YÖNTEM

Araştırmada veri toplama tekniği olarak, nicel araştırma yönteminin tekniklerinden biri olan anket tekniği uygulanmıştır. En geniş anlamıyla anket, katılımcılarının önceden belirlenmiş bir formatta oluşturulan soruları cevaplamasıyla veri elde etme yöntemi olarak tanımlanabilir.²⁶ "Anket çalışmaları işletme, iktisat ve diğer sosyal bilimlerde yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Anket, çok sayıda veriye kısa bir zaman diliminde ulaşmayı sağlama ve daha ekonomik olması bakımından sıklıkla kullanılmaktadır."²⁷

Araştırmada anketin kullanılmasının temel nedeni, yeterli düzeyde katılımcı ile görüşerek, konuya genel bir çerçeve çizebilmektir.

Katılımcılara, cevaplamaları için oluşturulan anket formu ulaştırılarak, gerekli veriler elde edilmiştir ve değişkenler arasındaki ilişki, bilimsel bir şekilde açıklanmaya çalışılmıştır. Araştırma öncesi pilot çalışma yapılmış ve toplanan veriler SPSS programına aktararak güvenilirliği ve araştırmanın amaçlarına ulaşıp ulaşılmadığı test edilmiştir. Test sonuçları neticesinde gerekli düzenlemeler yapılarak, toplamda 250 kişi ile görüşme gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın evrenini, Afyonkarahisar İl'inde herhangi bir dini gruba bağlı olan veya herhangi bir dini grubun yurdunda veya evlerinde kalan ve kendisini dindar olarak tanımlayan 17-29 yaşları arasındaki gençler oluşturmaktadır. Araştırma için, çeşitli sebeplerle evlenme yaşının giderek arttığı gerçeği göz önünde bulundurularak 17-29 yaş aralığının seçilmesine karar verilmiştir. Çalışma örneklemini ise Afyonkarahisar İli'nde herhangi bir dini grupla irtibatlı olan veya bu grupların yurdunda veya evlerinde kalan ve kendisini dindar olarak tanımlayan 17-29 yaşları arasındaki 125'i kadın, 125'i erkek olmak üzere toplam 250 genç oluşturmaktadır. Kişinin dini gruba bağlı olması önemsenmiştir fakat bununla birlikte herhangi bir grubun mensubu olmadan, sadece yurtlarında veya evlerinde kalan ve dini gruplara önem veren kişiler de araştırmaya dâhil edilmiştir. Gençlerin kimliklerini açığa çıkarmak istememeleri ve çeşitli tepkilerle karşılaşmaktan çekinmeleri gibi farklı sebeplerden ötürü katılımcılara kartopu tekniği kullanılarak ulaşılmıştır.

Tablo 1. Katılımcı Özellikleri

Tanıtıcı Özellikler		
	Kişi Sayısı	Yüzdeler
Cinsiyet		
Kadın	125	50,00
Erkek	125	50,00
Yaş		
17-23	187	74,8
24-29	63	25,2
Medeni Durum		
Evli	33	13,2
Bekâr	210	84,0
Diğer	6	2,4
Eğitim Durumu		
İlkokul	7	2,8
Ortaokul	2	0,8

²⁶ Remzi Altunışık vd., *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* (Sakarya: Sakarya Kitabevi, 2007), 68.

²⁷ Recai Coşkun vd., *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* (Sakarya: Sakarya Kitabevi, 2017), 73.

Lise	29	11,6
Üniversite	200	80,0
Lisansüstü ve Diğer	12	4,8
Meslek Durumu		
Memur	15	6,0
İşçi	19	7,6
Çalışmıyorum	120	48,8
Diğer	95	38,0
Gelir Düzeyi		
1000-2500	110	45,6
2501-3500	69	28,6
3501-5000	36	14,9
5001 ve üzeri	26	10,8
Yaşadığı Yer		
Büyükşehir	73	29,2
İl Merkezi	77	30,8
İlçe Merkezi	67	26,8
Kasaba/Köy	33	13,2
Kardeş Sayısı		
Tek çocuk veya yok	12	4,8
1-5	205	82,3
6 ve üzeri	32	12,9

2. BULGULAR

Araştırmaya katılan katılımcıların %50'sini kadın, % 50'sini ise erkek katılımcılar oluşturmaktadır. Katılımcıların %74,8'i 17-23, %25,2'si ise 24-29 yaş aralığında olmuştur.

Katılımcıların medeni durumları; % 13,2' si evli, % 84,0'ı bekâr ve % 2,4'ü ise diğer olacak şekilde bir dağılım sergilemiştir.

Araştırmamıza katılan 17-29 yaş aralığındaki katılımcıların eğitim düzeyleri incelendiğinde, en fazla katılım sağlayanların % 80,0 gibi yüksek bir oranla üniversiteli gençler oldukları görülmektedir. Katılımcıların, % 2,8'i ilkokul, % 0,8'i ortaokul, % 11,6'sı lise, % 80, 0'ı üniversite ve % 4,8'i ise lisansüstü düzeyinde bir eğitime sahiptir.

Katılımcı gençlerin çalışma ve iş durumu, % 6,0'ı memur, % 7,6'sı işçi, % 48,0'ı çalışmıyorum ve % 38,0'ı ise diğer şeklinde olmuştur.

Gelir düzeyi incelendiğinde, katılımcıların % 45,6'sının 1000-2500; % 28,6'sının 2501-3500; % 14,9'unun 3501-5000; % 10,8'inin ise 5000 ve üzerinde bir gelir düzeyine sahip olduğu tespit edilmiştir. Sonuçlardan da anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan gençlerin çoğunluğunun orta sınıf ailelere sahip kişilerden oluştuğu görülmektedir.

Katılımcıların % 29,2'sinin büyükşehirde, % 30,8'inin il merkezinde, % 26,8'inin ilçe merkezinde, % 13,2'sinin ise kasaba/köylerde yaşadığı tespit edilmiştir.

Son olarak katılımcıların % 4,8'i kardeşe sahip değilken, % 82,3'ü 1-5 arasında kardeşe ve % 12,9 ise 6 ve üzeri kardeşe sahip olduğunu belirtmiştir.

Tablo 2. Ailenin Öneme Dair Görüşlerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	Aile kurumunun varlığı korunmalı ve de sürdürülmelidir					Toplam	χ^2	P
	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum			
Kadın	8 (%6,4)	7 (%5,6)	0	35 (%28,0)	75 (%60,0)	125 (%100)	7,661	0,090
Erkek	6 (%4,8)	2 (%1,6)	4 (%3,2)	43 (%34,4)	70 (%56,0)	125 (%100)		
Toplam	14	9	4	78	145	250		
(Yüzde)	(%5,6)	(%3,6)	(%1,6)	(%31,2)	(%58,0)	(%100)		

Tablo 2’den elde edilen verilere göre, değişkenler arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmamaktadır ($\chi^2=7,661$; $p>0,05$).

Tablodan da anlaşılacağı üzere gençlerin çoğunluğu aile kurumunun önemli olduğunu ve bu kurumun sürdürülmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu görüşün aksine % 5,6’lık bir kesim, kesinlikle katılmıyorum, %3,6’lık bir kesim ise katılmıyorum şeklinde belirtmiştir. Konuyla benzerliği bulunan başka bir çalışmada “araştırma kapsamına alınan öğrencilerin %87,3’i evlenmeyi düşündüklerini, %9,1’i evlilik konusunda henüz kararsız olduklarını, %3,5’i ise evlenmeyi düşünmediklerini belirtmiştir.”²⁸ Yine üniversite öğrencileriyle yapılan başka güncel bir çalışmada ise “üniversite öğrencilerinin sadece % 21’i “evliliğin gerekli olduğuna inanıyorum” önermesine kesinlikle katıldıklarını belirtmişler.²⁹

Değişen yaşam şekilleri ve artan bireysellik, işsizlik gibi faktörler her ne kadar gençlerin evlilik ve aile algısını değiştirmiş olsa da, yine de büyük çoğunluğunun evlilik ve aile kurumuna olumlu baktığı görülmektedir. Bener ve Günay’ın yaptığı çalışmalar ile bu çalışmanın sonuçları kıyaslandığında gençlerin büyük çoğunluğu olumlu bakmakla birlikte az da olsa bir kısmı evlilik konusunda ya kararsız olduklarını ya da düşünmediklerini belirtmiştir. Fakat Keldal’ın 2021’de yaptığı çalışmada üniversite öğrencilerinin sadece %21’i evliliğin gerekli bir kurum olduğu kanaatinde olmuştur. Bunun elbette birçok farklı nedeni bulunmaktadır fakat bu nedenler arasında özellikle olumsuz evlilik ve aile ilişkilerindeki şiddetli geçimsizlik, aldatma, zina gibi nedenlerden ötürü artan boşanma oranlarıdır denilebilir. Bunun haricinde artan bireysellik, işsizlik gibi çeşitli nedenlerin de etkili olduğu söylenebilir.

Tablo 3. Evlilik Öncesi Flörte Bakışın Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	Evlilik öncesi flört konusuna nasıl bakıyorsunuz?				Toplam	χ^2	P
	Doğru bulmuyorum	Sakınca görmüyorum	Fikrim yok	Diğer			
Kadın	80 (%64,0)	30 (%24,0)	7 (%5,6)	8 (%6,4)	125 (%100)	3,122	0,373
Erkek	85 (%68,0)	21 (%16,8)	12 (%9,6)	7 (%5,6)	125 (%100)		
Toplam	165	51	19	15	250		
(Yüzde)	(%66,0)	(%20,4)	(%7,6)	(%6,0)	(%100)		

²⁸ Özgün Bener - Gülay Günay, “Gençlerin Evlilik ve Aile Yaşamına İlişkin Tutumları”, *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 3/1 (2013), 6.

²⁹ Gökay Keldal, “Üniversite Öğrencilerinin Gözünden Evlilik”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 23/2 (2021), 378.

Tablo 3'teki bulgulara göre, cinsiyet ve evlilik öncesi flört bakış arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($\chi^2 = 3,122$; $p > 0,05$).

Flört kelimesi kendini dindar olarak tanımlayan katılımcıların fikirlerini ölçmek adına bilinçli olarak kullanılmıştır. Görüşülen kesimin kimliği göz önünde bulundurulduğunda, % 20,4'ünün herhangi bir sakınca görmediklerini ve % 7,6'sının ise herhangi bir fikrim yok şeklinde belirtmiş olmaları dikkat çekici olmuştur.

Konuyla benzerliği açısından Atalay'ın³⁰ yaptığı çalışmada "size göre bekâr kız ve erkeğin arkadaşlık yapması uygun olur mu?" sorusuna erkek katılımcıların % 64'ü (45) uygundur, % 36'sı (25) uygun olmaz seçeneklerini işaretlemişlerdir. Kadın katılımcıların ise % 12,5'si (7) arkadaşlık yapması normal, % 25'i (10) arkadaşlık yapmaları iyi, % 55'i (22) arkadaşlık yapması iyi değil ve 2,5'i (1) ise cevapsız seçeneğini işaretlemişlerdir.

Yine konuyla benzerliği açısından Kaçar ve Parlar'ın³¹ yaptığı çalışmada ise şu sonuçlar elde edilmiştir. Toplamda 500 kişiyle görüşülen çalışmada, katılımcıların flört deneyimine başlama yaşları en fazla % 43,6'lık oranla 20 yaş ve sonrasına karşılık gelmektedir. 4 yıl ve üzeri flört edenlerin sayısı 122 (%24,4) olup 0-6 ay arası flört edenler ise 132 (%26,4)'dir. 6-12 ay arası flört edenler ise 68 (%20,0) kişiyle en az katılım gösteren kişilerdir. Flört nedenine bakıldığında ise, katılımcıların 103 (% 20,6)'ü kendilerini evliliğe hazır hissetmediklerinden, 47 (%9,4) 'si evlilik düşünmediklerinden, 41 (% 8,2)'si ise ekonomik durumdan ve 302 (% 61,8)'si ise diğer nedenlerden dolayı flört ettikleri sonucu bulunmuştur.

Atalay, araştırmasını Erzurum ili Aşkale ilçesinin Büyükgeçit köyü gençleri üzerinde yapmıştır. Kaçar ve Parlar, araştırmalarının evrenini, İstanbul'da ikamet eden uzun süreli flört yaşamış olan kadın ve erkekler olarak belirlemişlerdir. Bu çalışmada ise evren, Afyonkarahisar İli'nde bir dini gruba bağlı olan veya herhangi bir dini grubun yurdunda veya evlerinde kalan ve kendini dindar olarak tanımlayan 17-29 yaşları arasındaki gençler oluşturmaktadır. Dolayısıyla, her üç araştırma kıyaslandığında, kişilerin bulunmuş olduğu ortamların, onların kararlarını etkileyebildiğini ve yönlendirebildiğini söylemek yerinde bir tespit olacaktır.

Tablo 4. Eşcinsel Evliliğe Bakışın Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	Eşcinsel evlilikler hakkında ne düşünüyorsunuz?					χ^2	P
	Doğru bulmuyorum	Saygı duyulmalı	Fikrim yok	Diğer	Toplam		
Kadın	107 (%85,6)	12 (%9,6)	5 (%4,0)	1 (%0,8)	125 (%100)	7,842	0,035
Erkek	115 (%92,0)	3 (%2,4)	3 (%2,4)	4 (%3,2)	125 (%100)		
Toplam (Yüzde)	222 (%88,8)	15 (%6,0)	8 (%3,2)	5 (%2,0)	250 (%100)		

Tablo 4'deki bulgulara göre, cinsiyet ve eşcinsel evliliklere bakış arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($\chi^2 = 7,842$; $p < 0,05$). Başka bir ifadeyle değişkenler arasındaki bağımlılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Kur'ân-ı Kerîm'de yer alan farklı ayetlerde kadın-erkek birlikteliği dışındaki evlilikler, yani eşcinsel evlilikler yasaklanmıştır. İslam dininin eşcinsellik ile ilgili yaklaşımı, Kur'ân-ı

³⁰ Beşir Atalay, *Köy Gençliği Üzerinde Sosyolojik Bir Araştırma: Büyükgeçit Köyü Araştırması* (Erzurum: Atatürk Üniversitesi Basımevi, 1979), 56.

³¹ Merve Kaçar - Hanifi Parlar, "Uzun Süreli Flörtün Bireylerin Evlilik Algısı Üzerine Etkisinin İncelenmesi", *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 35 (2019), 719-720.

Kerim'de bu fiili işleyen Lût kavmi ile ilgili ayetlerde görmek mümkündür. Lut kavmi, daha önceki toplumlardan kimsenin yapmadığı bu birlikteliği yapmaları ile suçlanmıştır. Bu birliktelik, toplumun genel ahlaki yargısı haline geldiği için Lût kavmi "haddi aşan bir toplum" olarak ifadelendirilmiştir.³² "Lût'u da kavmine gönderdik. O da kavmine şöyle demişti: Ey kavmim! Siz yeryüzünde daha önce hiç kimsenin yapmadığı bir iğrençliği mi yapacaksınız? Kadınları bırakıp da şehvetle erkeklerle yöneleceksiniz ha! Yoo! Siz gerçekten ahlaken çürümüş bir toplumsunuz."³³ "Ayrıca onlar eşleri yahut malik buldukları cariyeler dışındaki kadınlara karşı isteklerini frenleyerek iffetlerini korurlar; bu yüzden de herhangi bir kınamaya maruz kalmazlar. Her kim bunların dışında davranmak isterse, işte onlar gerçekten haddi aşmış olur"³⁴ şeklinde belirtilerek uzak durulmasının gerekliliği vurgulanmıştır.

Çalışmadan elde edilen en çarpıcı sonuçlardan biri, kendisini dindar olarak tanımlayan katılımcıların içerisinde %6'luk gibi bir kesimin eşcinsel evlilikler dâhil her türlü evliliğe saygı duyulması gerektiğini belirtmesi olmuştur. Böyle düşüncelerinin elbette birçok farklı nedeni bulunmaktadır fakat saygı duyulması gerektiğini belirten katılımcıların bir kısmı, özellikle "özgürlük" fikrinden hareketle saygı duyulması gerektiğini de sözlü olarak ifade etmişlerdir. İslam'da yasaklanmasına rağmen, özellikle de kendisini dindar olarak tanımlayan ve herhangi bir dini grup ile ilişkisi olan gençlerin bu şekilde düşünmesi özellikle üzerinde durulması, araştırılması ve de tartışılması gereken önemli bir konudur. Çünkü "kentleşmenin arttığı, modern şehirlerde kültürel normların biraz daha kırıldığı noktalarda eşcinsellere olan tutum nispeten olumlu bile olsa toplumun"³⁵ özellikle de dindar kesimin büyük bir kısmı oldukça önyargılı yaklaşmaktadır.

Tablo 5. Eş Seçimindeki Kriterlerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	Eşimin okumuş, kültürlü ve iş sahibi biri olmasını istiyorum				Toplam	χ^2	P
	Evet, istiyorum	Hayır, istemiyorum	İş sahibi olması hariç, evet	Kararsızım			
Kadın	115 (%92,0)	0	4 (%3,2)	6 (%4,8)	125 (%100)		
Erkek	66 (%52,8)	11 (%8,8)	37 (%29,6)	11 (%8,8)	125 (%100)	52,297	0,000
Toplam (Yüzde)	181 (%72,4)	11 (%4,4)	41 (%16,4)	17 (%6,8)	250 (%100)		

Tablo 5'e göre cinsiyet ve eş seçimindeki kriterler arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($\chi^2=52,297$; $p<0,05$).

Eş seçimi konusunda din, gelenek, kültür gibi birçok farklı faktör bulunmaktadır. "Yapılan çeşitli araştırmalar, eş seçimini etkileyen pek çok faktör olduğunu ortaya çıkarmıştır. Bunlar yaş, etnik köken, yerleşim yeri, fiziksel özellikler, tutum ve düşünce benzerliği, iletişim şekli ve kişilik özellikleri olarak çeşitlenmektedir."³⁶ Bunların haricinde özellikle eş seçiminde kadınların "çalışması" konusu uzun zamandır gündemi meşgul eden ve farklı açılardan tartışılan konuların başında gelmektedir. Konuyla ilgili çeşitli görüşler

³² Nurten Zeliha Şahin, "İslam Hukuku Ve İnsan Hakları Bağlamında Eşcinsellik Sorunu", *Ekev Akademi Dergisi* 62 (2015), 517.

³³ El-A'raf 7/80-81.

³⁴ El- Meâric 70/29-30-31.

³⁵ Deniz Kılıç, "Bir Ötekileştirme Pratiği Olarak Basında Eşcinselliğin Sunumu: Hürriyet Ve Sabah Örneği (2008-2009)", *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi* 1 (2011), 163.

³⁶ Nesrin Türkarlan- Abulfez Suleymanov, "Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Evlilik Konusundaki Görüş Ve Düşünceleri -Azerbaycan Ve Türkiye Karşılaştırması", *Karadeniz Uluslararası Bilimler Dergisi* 5 (2010), 4.

olmakla birlikte en yaygın kabul edilen görüş helal-haram mevzuları göz önünde bulundurulduğu sürece kadının çalışmasının dinen herhangi bir sakınca yaratmadığıdır.

Araştırmaya katılan erkeklerin %29,6'lık bir kesimi, eşinin okumuş, kültürlü olmasını istemekle birlikte eşlerinin herhangi bir işte çalışmasına sıcak bakmamaktadır. Elbette altta yatan farklı nedenler bulunmaktadır, fakat özellikle böyle düşüncelerinde en az din kadar aile, toplum ve geleneklerin de etkisinin olduğu söylenebilir.

Türkarşlan ve Suleymanov'un³⁷ yaptığı çalışmada ise, kız ve erkek öğrenciler için evlenecek eşte aranan özellikler konusunda birinci sırada "iyi huylu olma", ikinci sırada ise "aynı dünya görüşünde olma" tercih edilmektedir. Sonuçlar genel olarak incelendiğinde, erkeklerin eş tercihlerinde manevi özelliklerin ve dış güzellik isteğinin ağır bastığı görülmektedir. Kadın katılımcıların ise evliliklerde uyumun ve mutluluğun temeli olarak görülen iyi karakter özelliklerinin yanı sıra maddi özellikleri de öncelikleri arasına aldıkları tespit edilmiştir.

Her iki araştırma sonucu kıyaslandığında, kadın ve erkeklerin her ikisinin de eş seçiminde eşlerinin özellikle kültürlü, iyi huylu, okumuş, aynı dünya görüşünde olması gibi manevi özellikleri öncelendiği görülmektedir.

Tablo 6. Nikâh Tercihlerinin Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	Nikâhınızın nasıl kuyılmasını istersiniz?				Toplam	χ^2	P
	İmam nikâhı ile	Resmi nikâh ile	Her ikisi ile	Diğer			
Kadın	4 (%3,2)	2 (%1,6)	117 (%93,6)	2 (%1,6)	125 (%100)		
Erkek	8 (%6,4)	8 (%6,4)	105 (%84,0)	4 (%3,2)	125 (%100)	6,090	0,113
Toplam	12	10	222	6	250		
(Yüzde)	(%4,8)	(%4,0)	(%88,8)	(%2,4)	(%100)		

Tablo 6'ya göre cinsiyet ve nikâh tercihleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($\chi^2=6,090$; $p>0,05$).

Kur'ân-ı Kerîm'de nikâh kelimesi ve onunla ilişkili başka kavramlar, genellikle evlenme akdini belirtmek üzere birçok farklı ayette geçmektedir. Nikâh akdiyle ilgili dinî, gerek kadın gerekse de erkek açısından dünyevî, toplumsal ve bireysel pek çok yararlı gayeler bulunmaktadır. Bunlardan bazıları, kadınların korunması, dünyevi işlerin yürütülmesi, nafakaların sağlanması, nefsin zinadan korunması şeklinde sayılabilir.

Nikâhın temel amacı evliliği daha doğrusu kadın-erkek birlikteliğini dini ve toplumsal açıdan meşrulaştırmaktır. Tablodan da anlaşılacağı üzere katılımcıların büyük çoğunluğu her iki nikâh türünü de istemektedir. Bener'in³⁸ yapmış olduğu "Dindarlık-Eş Seçimi İlişkisi" adlı çalışmada da hem dini hem de resmi nikâhın her ikisini isteyenlerin oranı %79,2 olmuştur. Mevcut çalışmada ise bu oran %88,8 olarak çıkmıştır. Her iki nikâhı tercih eden katılımcılar haklarını, imam nikâhı ile "vicdanlara", resmi nikâh ile de "kanunlara" emanet etmek istemektedir. Toplum içerisinde dini nikâh, "din" in bir buyruğu olarak önemsenmektedir. Bu nikâh türü, önemli bir gelenek haline gelmiştir. Özellikle son zamanlarda artan boşanma oranları gibi temel toplumsal problemler "hakların" güvence altına alınması gerekliliğini doğurmakta ve resmi nikâha olan talebi de arttırmaktadır.

³⁷ Türkarşlan - Suleymanov, "Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Evlilik Konusundaki Görüş Ve Düşünceleri - Azerbaycan Ve Türkiye Karşılaştırması", 7.

³⁸ Muhammet Bener, *Dindarlık Eş Seçimi İlişkisi (SDÜ Örneği)*, (Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011), 73.

Tablo 7. Çocuk Tercihlerinin Cinsiyete Göre Dağılımına İlişkin Çapraz Tablo

Cinsiyet	Kaç çocuk idealdir?						Toplam	χ^2	P
	0	1	2	3	4	5 ve üzeri			
Kadın	4 (%3,2)	5 (%4,0)	41 (%32,8)	56 (%44,8)	13 (%10,4)	6 (%4,8)	125 (%100)	6,729	0,237
Erkek	2 (%1,6)	3 (%2,4)	39 (%31,2)	51 (%40,8)	13 (%10,4)	17 (%13,6)	125 (%100)		
Toplam (Yüzde)	6 (%2,4)	8 (%3,2)	80 (%32,0)	107 (%42,8)	26 (%10,4)	23 (%9,2)	250 (%100)		

Tablo 7'ye göre, cinsiyet ve kaç çocuk istenildiği arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($\chi^2=6,729$ $p>0,05$).

Günümüz çağdaş toplumlarının en önemli sorunlarından biri, ailede çocuk sayısının ve çocuk sahibi olma arzusunun çeşitli sebeplere bağlı olarak giderek azalmasıdır. Bu sorunun daha çok Batı ülkelerinde arttığına yönelik veriler olsa da Müslüman ülkelerde de giderek artan ve tartışılan bir konu haline gelmeye başlanmıştır. Türkarşlan ve Suleymanov'un³⁹ yaptığı çalışmada "gelecekte kaç çocuk sahibi olmak isteyecekleri" sorusuna gençlerin çoğunluğu iki çocuk şeklinde cevaplar vermiştir. Aynı çalışmada kız öğrencilerin %60,6'sı, erkek öğrencilerin de %53,4'ü iki çocuk istemektedir. Kızlarda bunu aynı oranlarda olmak üzere bir (%14,8) ve üç (%14,6) çocuk sahibi olma tercihi; erkeklerde ise kızlardan farklı olmak üzere üç (%24) ve dört (%13,7) çocuk sahibi olma tercihi izlemektedir.

Bu çalışmada ise katılımcıların toplam %2,4'ü hariç geri kalan %97,6'sı en az bir olacak şekilde çocuk sahibi olmanın ideal olduğunu beyan etmişlerdir. "Kaç çocuk idealdir" sorusuna kadın katılımcıların %3,2'si hiç çocuk istemediklerini, %4'ü bir çocuk, %32,8'i iki çocuk, %44,8'i üç çocuk, %10,4'ü dört çocuk ve %4,8'i ise beş ve üzeri çocuk şeklinde, erkek katılımcıların ise %1,6'sı hiç çocuk istemediklerini, %2,4'ü bir çocuk, %31,2'si iki çocuk, %40,8'i üç çocuk, %10,4'ü dört çocuk ve %13,6'sı ise beş ve üzeri çocuk şeklinde cevaplar vermiştir.

Araştırmada "kaç çocuk idealdir?" sorusunun sorulmasının temel amacı, aile kurumunun önemine binaen ve özellikle Batı ülkelerine has bir sorun olarak tartışılan bu konunun ülkemizdeki boyutunu ölçmek ve yapılan tartışmalara katkı sağlamak olmuştur.

Tablo 7'den de anlaşılacağı üzere katılımcıların sadece %2,4 gibi küçük bir oranı çocuk istemediklerini belirtmişler. Kadın ve erkekler katılımcıların büyük bir çoğunluğu 2 veya 3 çocuğa sahip olunmasını ideal olarak görmektedir.

Günümüz dünyasında giderek değişen yaşam şartları, beraberinde bireysel yaşamaya olan talebi de arttırmaktadır. Dolayısıyla geniş aile yapılarından veya çok çocuklu bir aile yapısından ziyade çekirdek aile yapıları veya daha az sayıda çocuk sahibi olma gibi arzular ön plana çıkmaktadır. Özellikle kentleşme, göç, gecekondulaşma gibi küresel süreçlerin doğurduğu güvensiz ortamlar kişileri olabildiğince küçük aile tiplerine zorlamaktadır. Günümüz gençleri arasında genellikle şu düşünce biçimi çok yaygın olarak görülmektedir: "yaşadığımız zorlu hayatı, imkânsızlıkları çocuklarımız yaşamassın." Bu yüzden çok çocuk olup ihtiyaçlarının tam karşılanamamasından ise az çocuk olsun ama tüm ihtiyaçları karşılsın düşüncesi onlar için çok idealdir. Son olarak en az "3 çocuk" siyasi söylemi ile %42,8 gibi yüksek bir oranda 3 çocuk istenilmesi arasında bir ilişki olup olmadığı da tartışılması gereken ayrı bir konudur.

³⁹ Türkarşlan - Suleymanov, "Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Evlilik Konusundaki Görüş Ve Düşünceleri - Azerbaycan Ve Türkiye Karşılaştırması", 8.

Tablo 8. Kadınların Çalışması Konusundaki Düşüncenin Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	Kadınların çalışması konusunda ne düşünüyorsunuz?					χ^2	P
	Doğru bulmuyorum	Doğru buluyorum	Fikrim yok	Diğer	Toplam		
Kadın	17 (%13,6)	88 (%70,4)	6 (%4,8)	14 (%11,2)	125 (%100)	20,267	0,000
Erkek	38 (%30,4)	55 (%44,0)	17 (%13,6)	15 (%12,0)	125 (%100)		
Toplam (Yüzde)	55 (%22,0)	143 (%57,2)	23 (%9,2)	29 (%11,6)	250 (%100)		

Tablo 8'e göre cinsiyet ve kadınların çalışması konusundaki düşünceler arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($\chi^2=20,267$; $p<0,05$).

Müslüman toplumlarda kadınların aktif iş yaşamına katılma oranının düşük olmasının kendine özgü çeşitli sebepleri bulunmaktadır. Fakat bu sebeplerin büyük bir kısmının din kurumu etrafında yapılan tartışmalarla ilgili olduğu söylenebilir.⁴⁰

Tablo 8'de de bahsedildiği gibi kadınların çalışma mevzusu halen tartışılan ve güncelliğini koruyan konuların başında gelmektedir. Kadınların çalışmasını doğru bulmayan %22'lik dilimde, kadınların oranı %13,6, erkeklerin oranı ise %30,4 şeklinde bir dağılım göstermiştir. Kadınlara oranla erkekler, bu fikre daha uzak durmaktadır. Diğer seçeneğini işaretleyen %11,6'lık kesim ise yine kadınların çalışma mevzusuna çok sıcak bakmadıklarını veya belirli durumlarda çalışmasının sıkıntı olmayacağını belirten sözlü ifadelerde bulunmuştur. Bu ifadeleri belirten kadınların bazıları; "herhangi bir mahremlik yoksa sorun değil", "yani normal bir şey, yadırganacak veya alkışlanacak bir durum değil" şeklinde, erkeklerin bazıları ise, "sadece ihtiyaç durumunda çalışabilir", "onlara ihtiyaç duyulan alanlarda çalışması doğrudur", "kendi rızasına bağlıdır", "zorunlu durumlarda çalışabilir", "kadınlara yönelik çıkarılan dengesiz/haksız yasalar bağlamında yorum bile yapamıyoruz, örneğin, nafaka saçmalığı" vb. ifadelerde bulunmuşlardır.

Görüşülen kesim, belirli İslami hassasiyetlere sahip olduğunu kabul eden ve kendini dindar olarak tanımlayan bir kesim fakat İslam dininde kadın çalışamaz diye bir ibare veya kadın sadece eve hapsedilmelidir şeklinde bir beyanat bulunmamaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'de, "iman etmiş olmasının yanında bir de Allah'ın güzel gördüğü ameller işleyen erkek ve kadınları çok hoş bir yaşama kavuşturacağız ve onların mükâfatlarını yaptıklarının en güzellerini göz önünde bulundurarak vereceğiz"⁴¹ şeklindeki ayet bunun en güzel örneğidir. Konuyla ilgili farklı tartışmalar olmakla birlikte yaygın olan ve kabul edilen görüşlerden biri kadınların çalışmasının bir sakıncasının olmadığını belirtmektedir.

Bener ve Günay'ın⁴² yaptığı çalışmada "bir kadının ev işleri ve çocuklarıyla ilgilenmesi çalışmasından daha önemlidir" ifadesi ile cinsiyet arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu ($p<0,05$) ve bu anlamlılığında kız öğrencilerin evlilik ve aile yaşamına ilişkin tutumlarından kaynaklandığı tespit edilmiştir. "İncelenen ilmiyelerde de kadının çalışmasına karşı çıkılmasının esasını, çalışmanın onun fitratına uygun bulunmaması ve asıl görevlerini aksatacağı düşüncesi oluşturmaktadır."⁴³ Dolayısıyla kadınların çalışmasını doğru bulmayan %22'lik kesimin böyle düşünmesinin nedenleri arasında dini kimliklerinden

⁴⁰ Huriye Tekin Önür - Emine Dündar, "Geleneksel İslam Anlayışında Kadının Çalışması", *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 23/1 (2021), 322.

⁴¹ En-Nahl, 16/97.

⁴² Bener - Günay, "Gençlerin Evlilik ve Aile Yaşamına İlişkin Tutumları", 9.

⁴³ Önür - Dündar, "Geleneksel İslam Anlayışında Kadının Çalışması", 338.

ziyade bireysel yaşantılar, tarihi, kültürel, sınıfsal, ailesel gibi çeşitli faktörlerin de etkili olduğu söylenebilir.

Tablo 9. Aile İçi Rollerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	Eşlerin çalışma durumuna göre iş bölümü nasıl olmalıdır?					χ^2	P
	Birbirine yardımcı olunmalı	Herkes aile içi rollere uygun davranmalı	İş bölümü yeniden düzenlenmeli	Diğer	Toplam		
Kadın	81 (%64,8)	19 (%15,2)	24 (%19,2)	1 (%0,8)	125 (%100)	8,385	0,037
Erkek	72 (%57,6)	31 (%24,8)	16 (%12,8)	6 (%4,8)	125 (%100)		
Toplam (Yüzde)	153 (%61,2)	50 (%20,0)	40 (%16,0)	7 (%2,8)	250 (%100)		

Tablo 9'daki verilere göre, cinsiyet ve aile içi rollerin nasıl olması gerektiğine ilişkin düşünce arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($\chi^2=8,385$; $p<0,05$).

Sosyal hayatta kişinin ne yaptığını gösteren rol, bir başkasına göredir. Bu yönüyle bakıldığında aile bir roller toplamıdır⁴⁴ denilebilir. Aile içerisinde bir kadın, hem anne, hem eş gibi rollerin gerekliliğini yerine getirirken, erkek ise baba, eş gibi rollerin gerektirdiği şekilde davranmaktadır. Aile içerisinde aile üyelerine biçilen roller, değişen yaşam koşullarıyla birlikte özellikle de kadınların çalışma hayatına aktif olarak katılmasıyla beraber çeşitlenmeye ve çeşitli açılardan yön değiştirmeye başlamıştır. Bu değişim göz önünde bulundurularak, katılımcıların, aile içi roller konusunda nasıl düşündükleri merak edilmiş ve test edilmiştir.

"Eşlerin her ikisi de herhangi bir işte çalışıyorsa, ailedeki iş bölümü nasıl olmalıdır" şeklinde sorulan soruya katılımcıların çoğunluğu (kadın-erkek toplam %61,2'si) her ikisinin de her iş için birbirine yardımcı olunması gerektiğini belirten seçeneği işaretlemişlerdir. Özellikle diğer seçeneğini işaretleyen erkeklerin çoğunluğu ise şu ifadeleri kullanmışlardır; "kadın, herhangi bir işte çalışmamalı, çalışma yükümlülüğü sadece ve tamamen babaya aittir", "kadının herhangi bir işte çalışma zorunluluğu yoksa ve buna rağmen çalışıyorsa ev içerisinde kendi işlerini de kendisi yapmalıdır", "sadece ev hanımı olsun neticede o da bir meslektir."

Bener ve Günay'ın⁴⁵ yaptığı çalışmada,

"...yemek yapmak, temizlik ve alışveriş yapmak gibi ev işleri ağırlıklı olarak kadının görevi olmalıdır, ailenin ihtiyaçlarını karşılamak erkeğin görevidir, aile reisi erkektir, bir kadının ev işleri ve çocuklarıyla ilgilenmesi çalışmasından daha önemlidir ifadeleri ile cinsiyet arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu ($p<0,05$) ve bu anlamlılığında kız öğrencilerin evlilik ve aile yaşamına ilişkin tutumlarından kaynaklandığı görülmüştür."

Daha önce de belirtildiği gibi İslam dininde kadın çalışamaz veya sadece ev hanımı olmalıdır şeklinde bir beyan bulunmamaktadır. Dolayısıyla eşler, birbirlerine yardımcı olmaya çalışmalı ve İslam'ın "*Kolaylaştırınız! Zorlaştırmayınız! Müjdeleyiniz, nefret ettirmeyiniz! Birbirinizle anlaşın, iyi geçinin, ihtilâfa düşmeyin!*"⁴⁶ şeklindeki anlayışına sadık kalarak her konuda birbirine destek olmalıdır.

⁴⁴ Ahmet Ayhan Koyuncu, "Aile Araştırmaları Metodolojisi: Yaklaşımlar ve Yöntemler" *Sistemik Aile Sosyolojisi*, ed. Mustafa Aydın (Konya: Çizgi Kitabevi, 2013), 62.

⁴⁵ Bener-Günay, "Gençlerin Evlilik ve Aile Yaşamına İlişkin Tutumları", 9.

⁴⁶ Buharî, "İlim", 11.

Tablo 10. Eşin Ailesiyle Beraber Yaşama Durumunun Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	Eşinizin ailesiyle birlikte yaşar mısınız?				χ^2	P
	Evet, yaşarım	Hayır, yaşamam	Kararsızım	Toplam		
Kadın	31 (%24,8)	53 (%42,2)	41 (%32,8)	125 (%100)	12,836	0,002
Erkek	21 (%16,8)	81 (%64,8)	23 (%18,4)	125 (%100)		
Toplam (Yüzde)	52 (%20,8)	134 (%53,6)	64 (%25,6)	250 (%100)		

Tablo 10'a göre, cinsiyet ve eşin ailesiyle birlikte yaşama durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($\chi^2=12,836$; $p<0,05$). Yani değişkenler arasındaki bağımlılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Evliliğe adım atacak çiftlerin arasında "şart" olarak konuşulan en önemli mevzulardan biri "aileyle birlikte" yaşama durumudur. Özellikle erkeklerin önemli bir kısmı "kendi" ailesiyle birlikte yaşamak isterken veya bu konuda hassas iken, kadınlar daha çok ayrı ev talebinde bulunmaktadır. Kadın veya erkeğin ailesiyle birlikte yaşama zorunluluğu elbette yoktur ve varsa da böyle bir durum daha çok gelenekseldir. Eşler, rızaları doğrultusunda eşin ailesiyle birlikte yaşamayı seçmekte özgürdürler. Fakat toplumumuzda kadının erkeğin ailesiyle yaşamasında herhangi bir sakınca görülmez iken, erkeğin kadının ailesiyle birlikte yaşaması toplumdaki "erkeklik" algısına ters düşmekte ve yadırganmaktadır. Erkekler de bu yüzden böyle bir durumu mümkün olduğunca istememektedir.

Görüşmeler sırasında özellikle "evet, yaşarım" seçeneğini işaretleyen katılımcıların sözlü olarak dile getirmiş oldukları bazı nedenler; bu algının geleneksel değil de dini olarak düşünülmesi, kadın ve erkeğin çalışma ve iş hayatına girmesiyle çocuklarına bakacak kimsenin olmayışı şeklinde olmuştur. Çocuklarını veya evlerini bilmedikleri bir insana emanet etmektense bildikleri ve güvendikleri birilerine yani aileye (anne-babaya) emanet etmeleri onlar için daha makul gelmektedir. Yanıklar'ın⁴⁷ da belirttiği gibi "en azından bu durumdan dolayı bazı ailelerin çocuk bakımı için kendi akrabalarından" destek isteyebilmeleri noktasında eşin ailesiyle birlikte yaşamayı istedikleri söylenebilir.

Tablo 10'daki verilerden de anlaşılacağı üzere eşin ailesiyle birlikte yaşama durumu "kadınlar" için daha kabul edilebilir bir durum iken "erkekler" için durum tam tersidir.

Konuyla ilgili Sosyal Ekonomik Araştırmalar Merkezi'nin (SEKAM)⁴⁸ 6748 kişi ile yürütülen araştırma bulgularına göre ise büyük ebeveynlerle yaşama isteği %35,2 iken, istememe oranı %40,4 olarak saptanmıştır.

Tablo 11. Akraba İlişkilerine Dair Düşüncelerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	Akraba ziyaretlerinin önemli olduğunu düşünüyorum					Toplam	χ^2	P
	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum			
Kadın	5 (%4,0)	2 (%1,6)	14 (%11,2)	53 (%42,4)	51 (%40,8)	125 (%100)	5,346	0,263
Erkek	1 (%0,8)	6 (%4,8)	17 (%13,6)	57 (%45,6)	44 (%35,2)	125 (%100)		

⁴⁷ Cengiz Yanıklar, "Beyaz Yakalı Orta Sınıfın Toplumsal Ağları Üzerine Bir Çözümleme", *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi* 2 (2011), 161.

⁴⁸ Sosyal Ekonomik Araştırmalar Merkezi (SEKAM), "Türkiye'de Aile: Ailenin Yapısal Özellikleri, İşlevleri ve Değişimi, (İstanbul: Sekam Yayınları, 2011).

Toplam	6	8	31	110	95	250
(Yüzde)	(%2,4)	(%3,2)	(%12,4)	(%44,0)	(%38,0)	(%100)

Tablo 11'den elde edilen verilere göre iki değişken arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($\chi^2=5,346$; $p>0,05$).

Kur'an-ı Kerim ve hadislerde akrabalık bağlarının karşılıklı ziyaret, haberleşme, maddî ve manevî yardımlaşma gibi çeşitli yollarla korunması ve güçlendirilmesi üzerinde hassasiyetle durulur. Akrabalar arasındaki bu ilişkiye dinî-ahlâkî bir tabir olarak sıla-i rahim denir. Bir ayette, "Kendisi adına birbirinizden haklarınızı talep ettiğiniz Allah'a kullukta samimi olun ve akrabalık bağına gözetin" (en-Nisâ, 1) buyrulur. Hz. Peygamber de, "Allah'a ve ahiret gününe iman eden kimse misafirine ikram etsin; Allah'a ve ahiret gününe iman eden sıla-i rahimde bulunsun" (Buhârî, "Edeb", 31, 85) hadisi ile bunun önemine işaret etmiştir. Bu bakımdan akraba ile bağları ve münasebetleri kesmek bütün fakihlere göre haram kabul edilmiştir. Diğer taraftan İslâm, akrabalığı yalnız kan bağıyla sınırlamamış, evlilik ve süt emzirmeyi de birtakım dinî ve hukukî sonuçlar doğuracak şekilde akrabalık bağı oluşturan unsurlar kabul etmiştir.⁴⁹

İki kişinin evlenmesiyle geniş bir akrabalık bağı içine yerleştiklerini vurgulayan Yıldırım,⁵⁰ ebeveynlerin, kardeşlerin ve diğer kan bağı bulunan akrabalarının da evliliğin bir parçası haline geldiklerini belirterek "bu nedenle evlilik sadece kadın ve erkek arasında oluşan bir sözleşme olarak kalmayıp geniş bir sosyal grup içine dâhil olmayı da getirmektedir" şeklinde bir çıkarımda bulunur. Dolayısıyla aile ve akrabalık ilişkileri bu bağlamda oldukça önemlidir. Kur'an-ı Kerim'de bu konunun önemine binaen çeşitli atıflar bulunmaktadır. Örneğin, "onlar, Allah'ın bağ kurulmasını emrettiği şeylerle bağ kurarlar,⁵¹ Rablerine karşı da son derece saygılıdır. Hesabın kötü çıkmasından çok korkarlar"⁵² ayetinde de görüldüğü gibi İslam dini aile ve akrabalık bağlarına önem verildiği görülmektedir. Aile ve akrabalık ilişkilerinin önemine binaen sorulan soruda kadın ve erkeklerin düşüncelerinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

"Akraba ziyaretlerinin (sıla-i rahimin) düzenli ve belirli aralıklarla yapılması gerektiğini düşünüyorum" sorusuna katılımcıların %44,0'ı "katılıyorum", %38,0'ı "kesinlikle katılıyorum" şeklinde belirtmiştir. Gerek kadın gerekse erkek katılımcıların çoğu hemen hemen benzer oranda aynı seçenekleri işaretlemişlerdir.

Günümüz şartlarında iş, eğitim gibi çeşitli nedenler, eskiden aynı yerde oturan akrabaları farklı yerlere ittiğinden ötürü ve yaşanan toplumsal, ekonomik, kültürel ve teknolojik değişimler neticesinde ziyaretler, yerini daha çok mesafelere ve telefonlarla iletişime bırakmıştır.

Tablo 12. Komşuluk İlişkilerine Dair Düşüncelerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	Komşuluk haklarının, gözetilmesi ve dikkate alınması gerektiğini düşünüyorum					Toplam	χ^2	P
	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum			
Kadın	2 (%1,6)	1 (%0,8)	4 (%3,2)	52 (%41,6)	66 (%52,8)	125 (%100)	5,538	0,133
Erkek	5 (%4,0)	1 (%0,8)	9 (%7,2)	61 (%48,8)	49 (%39,2)	125 (%100)		
Toplam	7 (%2,7)	2 (%0,8)	13 (%5,2)	113 (%45,2)	115 (%46,0)	250 (%100)		

⁴⁹ Vecdi Akyüz, "Akraba", *TDV İslâm Ansiklopedisi* (Erişim 24.09.2021).

⁵⁰ Ergün Yıldırım, "Aile ve Evlilik Türleri", *Aile Sosyolojisi*, ed. Kadir Canatan-Ergün Yıldırım (İstanbul: Açılım Kitap, 2011), 66.

⁵¹ Sıla-i rahimde bulunurlar.

⁵² Er-Ra'd 13/21.

Tablo 12 verilerine göre değişkenler arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($\chi^2=5,538$; $p>0,05$).

Kur'ân-ı Kerîm'de Nisa 36. ayette "Allah'a kulluk edin ve O'nun yanı sıra başka varlıkları ilah edinmeyin. Anne-babaya, yakın akrabalara, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışlara, aranızda akrabalık bağı bulunan kimselere ve akrabalık bağı bulunmayan kimselere, yakın arkadaşta, yolcuya ve elinizin altında bulunan kimselere iyilik edin. Allah, elbette böbürlenmiş kibirli insanları sevmez" buyrulmaktadır. Ayette de görüldüğü gibi İslam dini, aile, akraba, komşuluk gibi mevzuların önemine dikkat çekmiştir ve toplumsal anlamda herkesi kapsayacak şekilde sahip çıkılmasını emretmiştir. Aslında İslam inancında Mü'min kişi, bütün olarak bir vücuttur, bu vücudu bir arada tutan ve süreklilik kazandıran, onu sürekli var eden ise aile, akraba, çoluk, çocuk, komşusu gibi başkalarıdır ve onunla kurduğu sağlam ilişkilerdir. Bu sağlam ilişkinin kaynağını aile ve akrabaların yanı sıra komşular da oluşturabilmektedir. "Komşuluk, Türk kültür hayatının ve toplum yapısının önemli bir unsurudur."⁵³ Çünkü "komşuluk ruhî bir dayanışma zemini oluşturmaktadır."⁵⁴

Sosyal bir varlık olan insanların sağlıklı bir şekilde yaşayabilmesi için sosyalleşmeye ihtiyacı vardır. İnsanların bu ihtiyaçlarının sağlanmasında aile, okul, arkadaş çevresi, meslek çevreleri, eğlence mekânları, çeşitli sivil toplum örgütlerinin yanı sıra en önemlilerinden biri de komşular ve komşuluk ilişkileridir. O yüzden "komşu ve komşuluk, toplumsal hayatın işleyişini anlamak için üzerinde durulması ve incelenmesi gereken temel ilişki biçimlerinden ve yapılardan biridir."⁵⁵ Bu yapının önemi göz önünde bulundurularak, gençlerin konuya dair görüşlerini ortaya çıkarabilmek amaçlanmıştır.

"Komşuluk haklarının, gözetilmesi ve dikkate alınması gerektiğini düşünüyorum" şeklinde sorulan soruya kadın katılımcıların % 1,6'sı "kesinlikle katılmıyorum", % 0,8'i "katılmıyorum", % 3,2'si "kararsızım", % 41,6'sı "katılıyorum" ve % 52,8'i "kesinlikle katılıyorum" şeklinde cevaplar vermişlerdir. Erkek katılımcıların ise % 4,0'ı "kesinlikle katılmıyorum", % 0,8'i "katılmıyorum", % 7,2'si "kararsızım", % 48,8'i "katılıyorum", % 39,2'si ise "kesinlikle katılıyorum" şeklinde belirtmişlerdir.

Konuyla ilgili yapılan başka bir çalışmada "mülakatlar esnasında bazı erkek ve kadın cevaplayıcılar komşularıyla ilişkilerinin sadece selamlaşmaktan ibaret olduğunu belirtirken, bazıları komşuluk hukukunun önemine olan inançlarından dolayı yakın bir bağ kurma konusunda gayret gösterdiklerini savunmuşlardır."⁵⁶

Katılımcıların akrabalık (Tablo 11'de) ilişkilerine oranla komşuluk ilişki ve haklarına daha çok önem verdiği görülmektedir. Daha önce de belirttiğimiz gibi eğitim, iş hayatı gibi çeşitli nedenler bireyleri akrabalarından uzak bir yerde yaşamaya mecbur bırakabilmektedir. Dolayısıyla insanların akrabadan ziyade daha çok komşularla vakit geçirecek olması doğal olarak komşuluk haklarına daha çok dikkat etmesini gerekli kılmaktadır. Kadının iş yaşamına aktif bir şekilde katılmasıyla birlikte de bu konu önemini daha çok korumaktadır. Çünkü özellikle kadının ev içi rollerinin yanı sıra iş hayatındaki rolleri nedeniyle iş yükü artmıştır. Yanıklar'ın⁵⁷ da belirttiği gibi en azından bu durumdan dolayı bazı ailelerin çocuk bakımı için kendi akrabalarından ya da komşularından yardım almaları nedeniyle de karşılıklı dayanışma ve yardımlaşmaya dayalı bir sosyal ağ içinde bulduklarını ifade etmek yanlış olmayacaktır.

⁵³ Mustafa Gündüz - M. Cengiz Yıldız, "Türk Yazılı Kültüründe Komşuluk", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 7/25 (2008), 123.

⁵⁴ Nihat Nirun, "Sistemik Sosyoloji Yönünden Sosyal Dinamik Bünye Analizi," (Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 1991), 172.

⁵⁵ Gündüz-Yıldız, "Türk Yazılı Kültüründe Komşuluk", 123.

⁵⁶ Yanıklar, "Beyaz Yakalı Orta Sınıfın Toplumsal Ağları Üzerine Bir Çözümleme", 160.

⁵⁷ Yanıklar, "Beyaz Yakalı Orta Sınıfın Toplumsal Ağları Üzerine Bir Çözümleme", 161.

Tablo 13. Aile İçi Sorunlarda Tercih Edilen Çözüm Mekanizmalarının Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	Aile içi sorunlarda tercih ettiğiniz çözüm mekanizmaları nelerdir?						χ^2	P
	Dini hükümler	Örf-adet ve gelenekler	Medeni hukuk	Hepsi	Diğer	Toplam		
Kadın	33 (%26,4)	2 (%1,6)	7 (%5,6)	76 (%60,8)	7 (%5,6)	125 (%100)	5,524	0,238
Erkek	26 (%20,8)	6 (%4,8)	14 (%11,2)	74 (%59,2)	5 (%4,0)	125 (%100)		
Toplam (Yüzde)	59 (%23,6)	8 (%3,2)	21 (%8,4)	150 (%60,0)	12 (%4,8)	250 (%100)		

Tablo 13'e göre cinsiyet ve aile içi sorunlarda tercih edilen çözüm mekanizmaları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($\chi^2=5,524$; $p>0,05$).

Siyasi düzlemde liberal demokrasi, ekonomik düzlemde serbest piyasa ekonomisi ve kültürel düzlemde farklılıkları ortaya çıkaran ve evrensel bir boyut kazanmış olan⁵⁸ küreselleşme süreci ile birlikte aile etrafında oluşan değer yargıları da bir tür değişim sürecine girmiştir. Bu değişim neticesinde aile içi problemler artmıştır. Aile içi sorunların çözülememesi, aile içi şiddet kavramını ortaya çıkarmış ve boşanmalar artmıştır. Bu nedenlerle aile sorunlarının çözümüne yönelik sosyal politikalar üretilmiş ve uygulamaya konulmuştur.⁵⁹

Aile içi çatışmalarla ilgili yapılan çalışmalarda, çatışmanın nedenlerinden biri olarak cinsiyet faktörü ileri sürülmektedir. Özellikle kadınların iş hayatına daha aktif bir şekilde katılmaya başlamasının, kadınlarda aile-iş çatışmasını arttırdığına yönelik sonuçlar elde edilmiştir.⁶⁰ Fakat çatışmanın elbette tek sorumlusu kadınlar değildir veya kadının iş hayatına daha aktif olarak katılmaya başlamış olması değildir. Bunun bireysel, toplumsal, kültürel, ekonomik vb. gibi birçok farklı nedeni bulunmaktadır.

Çeşitli nedenlerle aile içerisinde yaşanan bu sorunlarla ilgili katılımcıların ne tür çözüm mekanizmalar geliştirdiği çalışma için merak edilen başlıklardan biri olmuştur. Bu merakı gidermeye yönelik "aile içi sorunlarda ne tür bir çözüm yolu tercih ettikleri" soruların katılımcıların %60,0'ı dini hükümler, medeni hukuk ve örf-adet ve geleneklerin tamamına başvurulması gerektiğini belirtmiştir. Fakat "hepsi" seçeneği ve medeni hukuktan ziyade kadınların % 26,4'ü, erkeklerin ise %20,8'i gibi yüksek bir oranla sadece dini hükümler şeklinde belirtmiştir. Bunun elbette farklı sebepleri olmakla birlikte, katılımcıların dini hassasiyetleri doğrultusunda kendilerini dindar olarak tanımlamaları olarak belirtilebilir. Aile kurumunun önemine binaen hepsi seçeneğini işaretleyen katılımcılar, yaşanan sorunlarda gidilebilecek veya farklı boyutlarda sorunlara çözüm üretebilecek bütün mecralardan faydalanmak istemektedir.

Türkiye'de aile içi sorunlar, çoğunlukla resmi kurumlardan ziyade akrabalar arasında çözülmektedir. Evliliklerde yaşanan çeşitli sorunlar öncelikli olarak aile ortamında ele alınarak farklı şekillerde çözülmeye çalışılmaktadır.⁶¹

⁵⁸ Mehmet Aktel, "Küreselleşme Süreci ve Etki Alanları", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 6/2 (2001), 193.

⁵⁹ Arif Durğun, "Türkiye'de Aile İçi Sorunlara Yönelik Sosyal Politikalar Ve Şiddetin Önlenmesi", *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (KÜSBD)*, 8/1 (2018), 1.

⁶⁰ Serpil Aytaç, *Çift Kariyerli Eşler ve Çalışma Yaşamındaki Yeri* (Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları, 2001), 49.

⁶¹ Ali Bayer, "Ailede Yaşanan Anlaşmazlıklar ve Çözüm Önerileri", *ANTAKİYAT/Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1/2 (2018), 222.

Tablo 14. Hangi Şartlarda Boşanmayı Göze Aldıklarının Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	Hangi nedenlerden dolayı eşinizden boşanırsınız?							Hepsi Toplam	χ^2	P
	Eşin sorumsuz ve ilgisiz davranması	Zina	Aldatma	Geçimsizlik	İkinci bir evlilik yapması	Şiddet	Kötü Alışkanlıklar			
Kadın	0	17 (13,6)	8 (%6,4)	2 (%1,6)	4 (%3,2)	2 (%1,6)	4 (%3,2)	88	125	
Erkek	4 (%3,2)	28 (%22,4)	17 (%13,6)	3 (%2,4)	2 (%1,6)	1 (%0,8)	3 (%2,4)	67	125	3,941,034
Toplam (Yüzde)	4 (%1,6)	45 (%18,0)	25 (%10,0)	5 (%2,0)	6 (%2,4)	3 (%1,2)	7 (%2,8)	155	250	

Tablo 14'e göre, değişkenler arasındaki bağımlılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Başka bir ifadeyle, cinsiyet ve boşanma nedenleri arasında anlamlı bir ilişki görülmektedir ($\chi^2=13,941$; $p<0,05$).

Gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde boşanma oranları, toplumların yapısına göre farklı sebeplerden ötürü giderek artmaktadır. Türkiye için de benzer bir durum olduğu söylenebilir. Fakat boşanmanın tek bir aktörü olmadığı gibi tek bir nedeni de yoktur ve boşanma oranları da sürekli değişmektedir. Dolayısıyla çeşitli istatistikler de Türkiye'deki boşanma oranlarında da her yıl değişme olduğunu göstermektedir.

Hangi durumlarda boşanmayı göze aldıkları sorulan katılımcıların %62,0'ı "eşin sorumsuz ve ilgisiz davranması, zina, aldatma, geçimsizlik, ikinci bir evlilik yapması, şiddet, içki-kumar gibi kötü alışkanlıklarının olması" seçeneklerinin hepsinin de birer boşanma nedeni olduğunu belirtmişlerdir. Zina ve aldatmayı kadınlara oranla erkekler daha çok seçmişlerdir. Erkeklerin % 22,4'ü zina, % 13,6'sı ise aldatmayı belirtmiştir. Soruda aldatma ve zina başlığını ayrı ayrı kullanmamızın nedeni (eleştirilebilir), zinanın daha çok cinsel birliktelik olarak bilinmesi, aldatmanın ise daha çok duygusal bir bağ olarak kabul edilmesinden kaynaklanmaktadır. Özellikle zinanın tek başına boşanma nedeni olarak görülmesinin en büyük nedeni ise İslam'da zinanın yedi büyük günahtan biri olarak görülmesinden kaynaklandığı söylenebilir. Çünkü Kur'an da küfür, haksız yere yetim malı yemek, açlık korkusuyla çocukları öldürmek, Allah'a ortak koşmak, zina, içki ve kumar, haram aylarda savaş, iftira etmek, Allah meleklerden kızlar edindi demek büyük günah olarak zikredilmiştir.⁶² Dolayısıyla yedi büyük günahtan biri olarak zikredilmesi onu daha hassas bir konu haline getirmektedir.

Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından 2017 yılında yayınlanan Boşanma Nedenleri Araştırmasına göre; en az bir kez boşanmış bireylerin boşanma nedenleri incelendiğinde; Türkiye genelinde en fazla boşanma nedeni %50,9 ile sorumsuz ve ilgisiz davranma olmuştur. Boşanma nedenleri cinsiyete göre incelendiğinde her iki cinsiyet için de en önemli neden "sorumsuz ve ilgisiz davranma olmuştur". Bu oran, kadınlar için %61,5, erkekler için ise %40,2 şeklinde bir dağılım göstermiştir. Kadınlar için sorumsuz ve ilgisiz davranmadan sonra en önemli boşanma nedenleri %42,6 ile evin ekonomik olarak geçimini sağlayamama, %36,4 ile dayak/kötü muamele, erkekler için sorumsuz ve ilgisiz davranmadan sonra en önemli boşanma nedenleri ise %24,5 ile eşin ailesinin aile içi ilişkilere karışması ve %24 ile eşlerin ailelerine karşı saygısız davranması olmuştur.⁶³

⁶² Vecihi Sönmez, "İslam İncancında Günah Kavramı", *Journal of Islamic Research* 28/1, (2017), 42-66.

⁶³ Murat Binay, "Türkiye'de Boşanma Nedenlerinin Analizi Ve Alternatif Uyuşmazlık Yöntemleri", *Ombudsman Akademik* 5/9 (2018), 242.

Konuyla ilgili yapılmış başka bir çalışmaya göre “anlaşamayan eşlerin boşanmasına Türkiyeli gençlerin %86’sı olumlu bakmaktadır. Kızların %90,4’ü, erkeklerin %82,7’si anlaşamayan eşlerin boşanması konusunu onaylamaktadırlar.”⁶⁴

Başka bir çalışmada ise boşanma nedenleri cinsiyete göre incelendiğinde, “zina”, “sözlü ve/veya fiziksel şiddet”, “evi terk etme”, “kötü alışkanlıklar”, “akrabaların karışması”, “maddi konular” ve “fikir uyuşmazlığı” ve “diğer” sorunlar açısından cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma bulunmuştur. Kadınlarda %69,3 sözlü ve/veya fiziksel şiddeti, erkeklerde ise %45,8 akrabaların karışmasını en yüksek oranda boşanma nedeni olarak gösterilmiştir. Boşanma nedeni olarak “evi terk etmeyi” belirtme oranınının 18-29 yaş grubunda %19,2 olduğu tespit edilmiştir. Kötü alışkanlıkları boşanma nedeni olarak belirten katılımcıların %22,2 ile 18-29 yaş grubunun takip ettiği görülmüştür. Yine çalışmaya göre 29 yaş ve altında (18-29) boşanma nedenlerine bakıldığında, % 15,2 zina, % 56,6’sı sözlü ve/veya fiziksel şiddet, % 19,2’si evi terk etme, % 22,2’si kötü alışkanlıklar, % 43,4’ü akrabaların karışması, % 19,2’si maddi konular, % 32,3 fikir uyuşmazlığı, % 33,3’ü sorumsuzluk, % 14,1’i cinsel sorunlar, % 31,3’ü geçimsizlik ve % 11,1’i ise diğer şeklinde sonuçlar elde edilmiştir.⁶⁵

SONUÇ

Zaman ve mekân ikilisinde meydana gelen değişimler, çeşitli yaşam koşullarını da beraberinde getirmiştir. Bu değişim toplumun farklı kesimlerini çeşitli açılardan etkileyebilmektedir. Dini grupta kalan ve kendisini dindar olarak tanımlayan gençlerin “aile algısının” bu değişimden nasıl etkilendiğini ortaya koyabilmek amacıyla yapılan bu çalışmada, elde edilen sonuçlardan en çarpıcı olanı % 6,0’lık bir kesimin eş cinsel evlilikler dâhil her türlü evliliğe saygı duyulması gerektiğini belirtmeleri olmuştur. Çünkü İslam dininin bu konuda taviz vermediği Lut Kavminin anlatıldığı ayetlerde açıkça beyan edilmektedir. İslam’da özellikle yaratılışın korunması ve de sürdürülmesi adına eş cinsel evlilikler yasaklanmıştır.

İslam’da yasaklanan eşcinsel evliliğin giderek İslam toplumlarının da gündemini meşgul etmeye başlaması, bütün dünyayı etkisi altına alan, modernleşme, küreselleşme gibi olguların özellikle internet ve sosyal medya araçları aracılığıyla neredeyse her bireyin zihin dünyasını çeşitli şekillerde etkilemiş olmasıyla açıklanabilir. Çünkü yeni iletişim teknolojilerinin ve özellikle de yaygın bir şekilde kullanılan internetin gündelik yaşamımıza yoğun bir şekilde girmesiyle birlikte, sosyal medya ortamları ve gündelik yaşam arasında çeşitli etkileşim ve ilişki türleri yaşanmaya başlanmıştır. Bu etkileşim ve ilişki türleri dindar gençleri de etkilemiştir. Araştırma bulguları arasında toplamda % 6’lık bir kesim eşcinsel evliliklere saygı duyulması gerektiğini ifade etmiştir. Cinsiyet değişkeni çerçevesinde bakıldığında kadınlarda oran erkeklere göre anlamlı derece farklılık göstermektedir.

Araştırma sonuçlarında dikkat çeken bir başka olgu, kadınların çalışması konusunda cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık oluşmasıdır. Kadınların % 70,4’lük bir kesimi kadınların çalışmasını doğru bulmakta ve bundan bir sakınca görmemektedir. Erkeklerin ise %44’lük bir kesimi kadınların çalışmasını doğru bulurken, % 30,4’lük bir oranı doğru bulmadığını belirtmektedir. Uzun bir süredir var olan bu tartışmanın güncelliğini koruduğu görülmektedir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar için genel bir değerlendirme yapıldığında kendisini dindar olarak tanımlayan katılımcıların çoğunluğunun *din*, *gelenek* ve *modernlik* üçgeninde sıkışıp kaldığı söylenebilir. Katılımcıların bir kısmının, Janmohammed tarafından kaleme alınan “M Nesli Yeni Müslüman Gençlik” kitabında belirtilen gençlik tipi ile benzerlikleri bulunmaktadır. M Nesli, hem dini inançlarının hem de modern yaşam koşullarının etkisinde

⁶⁴ Nesrin Türkarlan - Semra Y. Demirkan, *Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Evliliğin Kuruluşuna İlişkin Görüş ve Düşünceleri* (Ankara: T. C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları, 2007), 113.

⁶⁵ Özgül Aktaş Akoğlu - Hadiya Küçükkaragöz, “Boşanma Nedenleri ve Boşanma Sonrasında Karşılaşılan Güçlüklerle İlişkin Bir Araştırma: İzmir İli Örneği”, *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi* 29/1 (2018), 157-158.

şekillenen Müslüman gençleri tanımlamak için kullanılmaktadır. Söz konusu bu gençler, bütün dünyada gün geçtikçe büyüyen bir orta sınıfı temsil eden; moda, sanat, edebiyat, ticaret, eğitim vb. alanlara geleneksel Müslüman kimliğinden farklı özellikler barındıran, yeni bir yaşam tarzıyla dâhil olan geniş bir sosyal grubu oluşturmaktadır. Bu sosyal grubun en belirgin özelliği ise sosyal medya ve interneti aktif bir şekilde kullanan tüketici bir kimliğe sahip olmasıdır. Hem batı kültürünü (özellikle giyim kuşamda) hem de kendi İslami değerlerini bir arada yaşayan bir gençliktir. Bu gençliğin kimliği, her iki kültürden de izler taşımaktadır. Dolayısıyla kitapta belirtilen M Nesli, hem pop müzik dinleyen, hem dans eden, hem yırtık pantolon giyen, hem namaz kıyıp oruç tutan bir gençliktir. Araştırmada elde edilen bulgular neticesinde araştırmaya katılan katılımcıların çoğunluğunun da M Nesli'ne doğru evrildiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Bu çalışmadaki amaç, M Nesli'ni eleştirmekten veya görüşülen kesimin eleştirilmesinden ziyade ortada olan bir değişimi ve neticesinde oluşan karma ve yeni kimlik tiplerinin olduğunu ortaya koymak olmuştur. Başka bir ifadeyle olgunun, durum tespitinin yapılması amaçlanmıştır.

İslam dini açısından, belirli bir olgunluğa erişmiş her Müslüman gencin evlenmesi birey ve toplum huzuru için bir gerekliliktir. Çünkü İslam inancına göre aile, çeşitli yönleriyle kadının, erkeğin, çocuğun, akrabanın, komşunun haklarını, nefsinin, saygınlığını koruyarak toplumsal bağları sağlam temeller üzerinde tutan, önemli bir sosyal kurumdur.

İslam toplumlarında “nesil güvenliği” açısından aile yapılarını bozmaya çalışan her türlü davranış, düşünce, eylem ve söylemlere karşı bir duruş vardır. Neticede her şeyden önce söz konusu tehlike, insan ırkının tehlikeye düşmesi olarak değerlendirilmektedir. Fakat aile kurumunun İslam toplumlarında da giderek çözüldüğünü daha doğrusu dönüştüğünü söylemek yerinde bir tespit olacaktır. Yaşanan değişimler ve günümüz şartları göz önünde bulundurularak aile ve önemine atfen, gençler ve toplum bilinçlendirilmelidir ve her ne olursa olsun imkânlar dâhilinde gençlerin aile kurmaya teşvikleri sağlanmalıdır. Aile kurmak isteyen gençlerin elinden tutulup her anlamda işlerinde kolaylık sağlanmalıdır ve evlenmeleri açısından dinen bir sakınca olmadığı müddetçe istediği kişiyle evlenmesine yardımcı olunmalıdır.

Ailenin önemini dile getiren görüşlerin aksine tam tersini iddia eden çeşitli görüşler de bulunmaktadır. Örneğin, özellikle Marksist ve feminist kesimin bir kısmı aile kurumunun “kadın” açısından adaletsiz ve eşitsiz bir kurum olduğunu ve kalkması gerektiğini belirtmektedir. Ataerkil aile yapılarında kadına yüklenen anlamlar, işsizlik, ekonomik nedenler, kadın-erkek eşitsizliği gibi çeşitli durumlar göz önünde bulundurulduğunda bazı görüşlerinde haklılık paylarının olduğunu söyleyebilir. Ancak ailenin yok olacağını veya olması gerektiğini belirtmeleri fikrinin tam anlamıyla gerçeği yansıttığı söylenemez. Araştırmamızdan elde edilen sonuçlar, aile hayatı kurma isteğinin ve ebeveyn olma heyecanının tam anlamıyla yitirilmediğini göstermektedir. Evliliğe uzak duran katılımcıların %48,0'ı çalışmadığını, %38,0'ı ise çoğunlukla öğrenci olduklarını ve bu tür nedenlerden dolayı evlenmeye ve aile kurmaya sıcak bakmadıklarını dile getirmektedirler. Özellikle ekonomik anlamda bir bağımsızlıkları olmadığı için evliliğe uzak duran gençlerin bu ve buna benzer sorunları çözüldüğünde fikirlerinin değişebileceğini söylemek mümkündür.

Aile kurumu her ne kadar varlığını devam ettiriyor olsa da tanımı, işlevi, birlikteliğini sağlayacak olan çiftlerin cinsiyetlerinin ne olacağı gibi konulara ilişkin düşünceler giderek farklılaşmaktadır. Ailenin önemli bir dönüşüm içerisinde olduğu ve bu dönüşümün giderek aile kurumunu olumsuz yönde etkilediği bilinen bir gerçekliktir.

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Finansman/Funding: Yazarlar, bu araştırmayı desteklemek için herhangi bir dış fon almadıklarını kabul ederler. / The authors acknowledge that they received no external funding in support of this research.

Yazar Katkıları / Author Contributions: Çalışmanın Tasarlanması / Conceiving the Study: ZD (%70), AAK (%30), Veri toplanması / Data collection: ZD (%80), AAK (%20), Veri Analizi / Data Analysis: ZD (%70), AAK (%30), Makalenin Yazımı / Writing up: ZD (%80), AAK (%20), Makale Gönderimi ve Revizyonu / Submission and Revision: ZD (%70), AAK (%30).

Çıkar Çatışması / Competing Interests: Yazarlar, çıkar çatışması olmadığını beyan ederler. / The authors declare that have no competing interests.

KAYNAKÇA

- Akoğlu, Özgül Aktaş - Küçükkaragöz, Hadiya. "Boşanma Nedenleri ve Boşanma Sonrasında Karşılaşılan Güçlüklere İlişkin Bir Araştırma: İzmir İli Örneği". *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi* 29/1 (2018), 153-172.
- Aktek, Mehmet. "Küreselleşme Süreci ve Etki Alanları". *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 6/2 (2001), 193-202.
- Akyüz, Vecdi. "Akraba". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. (Erişim 24 Eylül 2021) <https://islamansiklopedisi.org.tr/akraba>
- Alp, Mustafa. "Gençliğin İffet Sorunu: Flört". *İlim Dini Düşünce ve Kültür E-Dergisi* 27 (2018), 9-17.
- Altunışık, Remzi vd. *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Sakarya: Sakarya Kitabevi, 2007.
- Atalay, Beşir. *Köy Gençliği Üzerinde Sosyolojik Bir Araştırma: Büyükçeçit Köyü Araştırması*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Basımevi, 1979.
- Aytaç, Serpil. *Çift Kariyerli Eşler ve Çalışma Yaşamındaki Yeri*. Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları, 2001.
- Bayer, Ali. "Ailede Yaşanan Anlaşmazlıklar ve Çözüm Önerileri". *ANTAKİYAT/Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1/2 (2018), 215-234.
- Bener, Muhammet. *Dindarlık-Eş Seçimi İlişkisi (SDÜ Örneği)*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011.
- Bener, Özgün - Günay, Gülay. "Gençlerin Evlilik ve Aile Yaşamına İlişkin Tutumları". *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 3/1 (2013), 1-16.
- Bilgin, Abdülcelil. "Din, Dindar, Dindarlık: Özeleştirel Bir Değerlendirme". *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2/2 (2014), 75-84.
- Binay, Murat. "Türkiye'de Boşanma Nedenlerinin Analizi Ve Alternatif Uyuşmazlık Yöntemleri". *Ombudsman Akademik* 5/9 (2018), 237-267.
- Bozkurt, Veysel. *Değişen Dünyada Sosyoloji*. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım, 9. Basım, 2013.
- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail. *Sahîhu'l-Buhârî*. Thk., Mustafa Dîbu'l-Buğa, Beyrût: Dâru İbn Kesîr, 1993.
- Can, İslam. "Ailenin Tarihsel Gelişimi: Dünü, Bugünü ve Yarını". *Sistemik Aile Sosyolojisi*. ed. Mustafa Aydın. 65-86. Konya: Çizgi Kitabevi, 2013.
- Coşkun, Recai vd. *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Sakarya: Sakarya Kitabevi, 2017.
- Doğan, Gülden. *Dindarlık ve Tasarruf İlişkisi*. Çorum: Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.
- Durğun, Arif. "Türkiye'de Aile İçi Sorunlara Yönelik Sosyal Politikalar Ve Şiddetin Önlenmesi". *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (KÜSBD)* 8/1 (2018), 1-12.
- Ebû Dâvûd, Süleyman b. Eşas Sicistanî Ezdî. *Sünenü Ebî Dâvûd (Hattâbî'nin Meâlimu's-Sünen Şerhi ile birlikte)*. Beyrût: Dâru'l-Hadîs, 1974.
- Gökçe, Birsen. "Aile Yazıları". *Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme*. haz. Beylü Dikeçligil ve Ahmet Çiğdem. 205-223. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile ve Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları, 1991.

- Gökçen, Ahmet. "Aile Türleri ve Başlıca Aile Sınıflandırmaları". *Sistemantik Aile Sosyolojisi*. ed. Mustafa Aydın. 93-113. Konya: Çizgi Kitabevi, 2013.
- Güç, Ahmet. "Bazı Dinlerde Aile Algısına Genel Bir Bakış". *Aile ve Modernite*. ed. Salih Aybey vd. 1-21. Zonguldak: Bülent Ecevit Üniversitesi Yayınları, 2017.
- Güler, Deniz - Ulutak, Nazmi. "Aile Kavramının Tarihsel Gelişimi ve Türk Toplum Yaşantısında Aile". *Kurgu Dergisi* 11 (1992), 51-76.
- Gündüz, Mustafa - Yıldız, M. Cengiz. "Türk Yazılı Kültüründe Komşuluk". *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 7/25 (2008), 123-138.
- Janmohammed, Shelina Zahra. *M Nesli: Yeni Müslüman Gençlik*. İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2018.
- Kaçar, Merve - Parlar, Hanifi. "Uzun Süreli Flörtün Bireylerin Evlilik Algısı Üzerine Etkisinin İncelenmesi". *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 35 (2019), 715-730.
- Keldal, Gökay. "Üniversite Öğrencilerinin Gözünden Evlilik". *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 23/2 (2021), 375-393. <https://doi.org/10.32709/akusosbil.856820>
- Kılıç, Deniz. "Bir Ötekileştirme Pratiği Olarak Basında Eşcinselliğin Sunumu: Hürriyet Ve Sabah Örneği (2008-2009)". *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi* 1 (2011), 143-169.
- Koyuncu, Ahmet Ayhan. "Aile Araştırmaları Metodolojisi: Yaklaşımlar ve Yöntemler". *Sistemantik Aile Sosyolojisi*. ed. Mustafa Aydın. 41-64. Konya: Çizgi Kitabevi, 2013.
- Kur'an Yolu Meâli*, çev. Hayrettin Karaman vd. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 7. Baskı, 2017.
- Kurt, Abdurrahman. "Dindarlığı Etkileyen Faktörler". *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18/2 (2009), 1-26.
- Marx, Karl vd. *Kadın Ve Aile*. Ankara: Sol Yayınları, 1989.
- Müslim, Haccâc b., *Sahîhu Müslim*. Thk., Muhammed Fuad Abdulbaki, Beyrût: Dâru İhyai't-Turâsi'l-Arabî, tsz.
- Nesâî, Ebû Abdîrrahman Ahmed b. Şuayb, *Sünen*, Beyrût: y.y., tsz.
- Nirun, Nihat. "Sistemantik Sosyoloji Yönünden Sosyal Dinamik Bünye Analizi". Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, 1991.
- Önür, Huriye Tekin-Dündar, Emine. "Geleneksel İslam Anlayışında Kadının Çalışması". *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 23/1 (2021), 321-346. <https://doi.org/10.16953/deusosbil.671673>
- Sarı, Özgür. "Aile Kurumu ve Ailenin Tanımı". *Sistemantik Aile Sosyolojisi*. ed. Mustafa Aydın. 17-35. Konya: Çizgi Kitabevi, 2013.
- Sayın, Önal. *Aile Sosyolojisi: Ailenin Toplumdaki Yeri*. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1990.
- Sosyal Ekonomik Araştırmalar Merkezi (SEKAM), "Türkiye'de Aile: Ailenin Yapısal Özellikleri, İşlevleri ve Değişimi". İstanbul: Sekam Yayınları, 2011.
- Soyyigit, Rahime. *Sanayileşmenin Türk Ailesi Üzerine Sosyal Etkileri*, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2002.
- Sönmez, Vecihi. "İslam İnançında Günah Kavramı", *Journal of Islamic Research* 28/1, (2017), 42-66.
- Şahin, Nurten Zeliha. "İslam Hukuku Ve İnsan Hakları Bağlamında Eşcinsellik Sorunu". *Ekev Akademi Dergisi* 62 (2015), 507-530. <https://doi.org/10.17753/Ekev323>
- Tirmizî, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ b. Sevre. *el-Câmiu's-Sahîh*. Thk., Ahmed Muhammed Şakir, Muhammed Fuad Abdulbakî, Beyrût: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1987.
- Turgut, Faruk. "Tarihsel Süreçte Aile Kurumunun Dönüşümü ve Geleceğine Yönelik Çıkarımlar". *Medeniyet ve Toplum* 1/1 (2017), 93-117.
- Türkarşlan, Nesrin - Demirkan, Semra Y. *Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Evliliğin Kuruluşuna İlişkin Görüş ve Düşünceleri*. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları, 2007.

- Türkarıslan, Nesrin - Suleymanov, Abulfez. "Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Evlilik Konusundaki Görüş ve Düşünceleri -Azerbaycan Ve Türkiye Karşılaştırması". *Karadeniz Uluslararası Bilimler Dergisi* 5 (2010).
- Yanıklar, Cengiz. "Beyaz Yakalı Orta Sınıfın Toplumsal Ağları Üzerine Bir Çözümleme". *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi* 14/2 (2011), 152-183.
- Yıldırım, Ergün. "Aile ve Evlilik Türleri". *Aile Sosyolojisi*. ed. Kadir Canatan - Ergün Yıldırım. 65-81. İstanbul: Açılım Kitap, 2011.
- Yıldız, Tülin Güler. "Ailenin Tanımı, Tarihsel Gelişimi ve Aile Çeşitleri". *Anne Baba Eğitimi*. ed. Tülin Güler Yıldız. 1-15. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 4. Basım, 2017.